

SPORT ÉS IDEGENFORGALMI KAR

TIMS

ÚJVIDÉK

**ZENTA
IDEGENFORGALMA FEJLESZTÉSÉNEK
PROGRAMJA**

Újvidék,
2017. márciusa

SPORT ÉS IDEGENFORGALMI KAR, TIMS
Újvidék
Radnička 30a
www.tims.edu.rs

A kar szerzői csoportjának tagjai

Prof. dr. Jegdić Vaso
Prof. dr. Dragica Tomka
Prof. dr. Iva Škrbić
Doc. dr. Ivana Volić
Doc. dr. Bojana Radenković Šošić
MSc Ivana Mišković

Külső munkatársak

Laskovity Kornél
Kosiczky András

Lektorálás és műszaki szerkesztés

MSc Danijela Čolić
MSc Jovan Plećaš

Tartalom

BEVEZETŐ.....	5
Kiinduló alapok.....	5
A munka módszertana.....	8
Zenta község turizmusfejlesztési programjának összehangoltsága a Szerb Köztársaság turizmusfejlesztési stratégiájával.....	9
ERŐFORRÁS ALAPOK.....	11
TERMÉSZETI ÉS SPORT- ÉS SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉGEK LEHETŐSÉGEI.....	11
turisztikai erőforrása.....	12
A tiszavirág rajzása.....	12
Fürdőzés és különböző sportágak a Tiszán.....	13
Nautika és hajózás a Tiszán.....	13
Termálforrások.....	14
A Népkert.....	15
A Halászcsárda.....	15
A Zentai Tanyak vadászterület.....	16
A sportban rejlő lehetőségek.....	16
A MŰVELŐDÉS ERŐFORRÁSAI.....	17
Műemlék épületek.....	18
Művelődési intézmények.....	19
Rendezvények.....	21
A civil- és egyéni kezdeményezések.....	21
Régi- és kézműves mesterségek.....	22
Híres zentaiak.....	23
A TURIZMUS SZERVEZETTSÉGE, INFRASTRUKTÚRÁJA ÉS KAPACITÁSA.....	24
Közlekedési összeköttetés.....	24
Elszállásolási lehetőségek.....	24
Vendéglátóipari lehetőségek.....	25
Turisztikai ügynökségek.....	25
Az Idegenforgalmi Szervezet.....	25
Polgárok egyesületei.....	26
A TURIZMUS MENNYISÉGI MUTATÓI ZENTÁN A 2016-OS ÉVBEN.....	27
ZENTA MINT IDEGENFORGALMI ÚTICÉL ÉS A TELEPÜLÉS ÉRDEKESSÉGEINEK WEB- ES, INTERNETES BEMUTATÁSA.....	28
ZENTA IDEGENFORGALMA ERŐFORRÁSALAPJAINAK ELŐNYEI ÉS HIÁNYOSSÁGAI – SWOT ELEMZÉS.....	33
CSELEKVÉSI TERV.....	41
Legfontosabb cselekvési terület.....	41
Másodrendű aktivitások.....	42
Harmadrendű aktivitások.....	43
ZENTA MINT TURISZTIKAI CÉLPONT MARKETINGTEVÉKENYSÉGI TERVE.....	44
MELLÉKLET – ZENTA TURISZTIKAI TERMÉKEI.....	47
Termékjavaslat – Kincskeresés.....	47
Termékjavaslat – Ismerje meg Zentát „Háztól házig”.....	48
Termékjavaslat – a Zentai „Ökomúzeum” Egyesület.....	49
A zentai csata, mint turisztikai termék.....	52

BEVEZETŐ

Egyre nyilvánvalóbb, hogy a szolgáltatói tevékenységek a világon mindenütt egyre nagyobb teret nyernek, mivel egyre nagyobbak az emberek lehetőségei és pénzügyi erőforrásai, amelyek ezt lehetővé teszik. Ennek következtében Szerbiában is elkerülhetetlen a gazdasági struktúraváltás. Az elmúlt években ez jól tükröződött a hazai idegenforgalom fejlesztésében végrehajtott beruházásokban, az új turisztikai termékinálatban és idegenforgalmi lehetőségekben, valamint a politikai viszonyulás módosulásán, mivel azok az idegenforgalmat mint a kulcsfontosságú gazdasági ágazatok egyikét kezelik. A Szerb Köztársaság turisztikai fejlettsége ma közepes mértékű. Többféle szerkezetű idegenforgalmi ajánlattal bír, a hagyományos és az új idegenforgalmi piacok közelében helyezkedik el, hosszú és sajtóságos a történelme, könnyen felismerhető, megőrzött természeti erőforrásokkal és kulturális látnivalókkal, valamint jelentős emberi erőforrással rendelkezik, emellett arányosan fejlettek a telekommunikációs lehetőségei. A Szerb Köztársaság folyamatban lévő reformtevékenységei közé tartozik a turizmus kínálatának, minőségének és versenyképességének javítása. Ebbe illeszkedik bele első lépésként a versenyképes úticélok kialakítása, illetve versenyképes termékek előállítására. Az együttműködés és partnerség fejlesztése Szerbiában a magán-, a köz-, valamint a civil szféra között jó alapot képez a fenntartható turizmusfejlesztést illetően, különös figyelemmel azon értékekre, amelyeket a szerbiai turizmus eddig nem értékelt megfelelő módon (mint például a kulturális örökség, a védett természeti területek, az őstermelő vidéki közösségek, vagy a sajtóságos művelődési, sport és más alkotói formák, tevékenységek).

Egy község idegenforgalmának fejlesztése természeti és társadalmi körülményeinek elemzésén alapul, illetve minden egyes természeti, művelődési és történelmi erőforrás, valamint a községben kialakított kapacitás, illetve az ezek alapján lefolytatott SWOT elemzésen. A SWOT elemzés utal saját erősségeinkre, amelyek továbbra is fokozott tevékenységet igényelnek a további fejlődés érdekében, valamint gyengeségeinkre, amelyekben azonnal meg kell kezdeni a gyors változtatás folyamatát. E két stratégiai területen való cselekvés gyorsaságától és hatékonyságától függ a siker lehetősége, valamint minimalizálja a környezeti terhelést. Emellett pozitív esetben szembesülhetünk még más tényezőkkel, amelyek kihatnak vagy kihathatnának a turizmus fejlesztésére.

A turizmus fejlesztésének tervezésével a község bizonyos döntéseket hoz, amelyeket a jövőben végrehajt, és ezzel határozza meg a turizmus fejlesztésének irányát. A község idegenforgalmának fejlesztési programját össze kell hangolni a Szerb Köztársaság idegenforgalmi stratégiájával, a község fenntartható fejlesztési stratégiájával, illetve más tervdokumentumokkal. Ilyen dokumentum Vajdaság turisztikai marketingstratégiája, az ehhez hasonló, a község egyes területeire vagy a turizmus egyes formáira vonatkozó, valamint az ágazati stratégia is.

Kiinduló alapok

Tekintettel a fejlesztési kihívásokra, a fennálló lehetőségekre, a helyi gazdasági és tapasztalati szerkezetre, Zenta község felismerte a szolgáltatói tevékenységi kör fejlesztésének szükségességét, külön kiemelve a turizmust. A következő alapvető feladatok állnak községünk előtt: a természeti és a művelődéstörténelmi javak további védelme, azok előmozdítása és fejlesztése, azok értékének a turizmus szempontjából történő felbecsülése, a környezet állapotának javítása. Továbbá segíteni azon intézményeknek, amelyek támogatni tudják a turizmus fejlesztését, az idegenforgalmi kínálat meghatározását, valamint a turizmus tevékenységébe történő beruházásra megfelelő légkört teremteni. Zenta községben a következő tényezőkön alapul a helyi turisztikai ipar gazdasági megújulásának elve:

- Meg kell akadályozni a község turisztikai erőforrásainak szétforgácsolódását, a vállalkozók és a szakmunkaerő más községekbe és városokba vándorlását.
- Fejleszteni kell a meglévő helyi turisztikai mikro- és kisvállalkozásokat, növelni a vállalkozási kedvet, segíteni a földműves gazdaságokat, szövetkezéseket és polgári egyesületeket.
- Erősíteni kell a vállalkozói szellemet, segíteni és támogatni (start-up) az új helyi vállalkozásokat, üzleteket és földműves gazdaságokat, amelyek alaptevékenységként turizmussal foglalkoznak.
- Be kell vonni a közvetlen külföldi beruházásokat és más, a községen kívüli forrásokat a helyi turisztikai ipar fejlesztésébe.

A program megfogalmazásában az alábbi dokumentumok képeznek kiinduló alapot:

- Szerbia idegenforgalmi fejlesztésének stratégiája 2006-tól 2015-ig,
- Szerbia idegenforgalmi fejlesztésének stratégiája 2016-tól 2025-ig,
- a fenntartható fejlesztés nemzeti stratégiája 2008-tól 2017-ig,
- Vajdaság idegenforgalmi marketingstratégiája, 2009,
- a turizmusról szóló törvény, az SZK Hivatalos Közlönye, 84/2015. sz.,
- a Szerb Köztársaság fejlesztési stratégiája 2011-től 2020-ig,
- Vajdaság AT fejlesztési programja 2014-től 2020-ig,
- Zenta község fejlesztési stratégiája 2014-től 2020-ig,
- a „*Turizmus és a szabadidő aktivitásai a Tisza mente fenntartható fejlesztésének funkciójában*” elnevezésű projektum,
- a tervdokumentáció kidolgozásának módjáról szóló szabályzat, az SZK Hivatalos Közlönye, 58/2011. sz.

Ezen dokumentum kidolgozása és használata hozzájárul Zenta község stratégiai céljainak megvalósításához, amelyeket *A 2014-től 2020-ig terjedő időszakra Zenta község fejlesztési stratégiájában* meghatároztak és a turizmus fejlesztésére vonatkoznak. Ezen stratégia Zenta községben a turizmust a fejlődés jelentős tényezőjeként ismeri fel, ezért erre külön figyelmet kell fordítani a községben és a magánszektorban egyaránt. A turizmus keretében a következő kulcsfontosságú célokat állapíthatjuk meg: (1) a zentai csatának szentelt rendezvény márkajeggyé fejlesztése, (2) a turisztikai rendezvények fejlesztése, (3) a turisztikai infrastruktúra fejlesztése. A turizmus fejlesztésének programjában kidolgoztuk a felsorolt és egyéb fejlesztési célokat, amelyben hangsúlyt kapnak a kulcsfontosságú termékek, amelyek a jövőben fejlesztésre szorulnak.

Aturizmus és a szabadidős aktivitások a Tisza mente fenntartható fejlesztésének regionális fejlesztési tanulmánya keretében a Tisza menti községekkel együtt elvégeztük a turisztikai erőforrások beazonosítását és értékelését, amelyek felhasználhatóak ezen gazdasági ágazat fejlesztésére. A tanulmányban különös helyet kapott a Tisza folyó mint ökológiai korridor és hajózási út és a tiszavirág rajzása mint a világon egyedülálló természeti-ökológiai jelenség. Mindemellett elemeztük a termálforrásokat, a természetjárás lehetőségét és a kulturális javak (műépítészeti épületek, művelődési intézmények, fesztiválok és rendezvények) szerepét.

A Szerbia idegenforgalmi fejlesztésének stratégiája 2006-tól 2015-ig (STRS, 2005, 4. old.) című tanulmányban találjuk a fenntartható turisztikai fejlesztés kulcsfontosságú céljai között azokat a tényezőket, amelyeket támogat a *2016-tól 2025-ig terjedő időszakig Szerbia idegenforgalmi fejlesztési stratégiájának tervezete*, a gazdasági, a foglalkoztatási és Szerbia lakossága életminőségének serkentése, növekedése céljából. Ezen célok megvalósításának kulcsfontosságú előfeltétele: a turisztikai aktivitások fokozása és a foglalkoztatottak számának növelése a helyi akciók, valamint a szektorközi együttműködés által, a turisztikai tevékenység profiljának a várható piaci lehetőségek jobb kihasználására irányuló tudatos bővítés a foglalkoztatottak számának növekedését hozhatja, újra kell aktivizálni a

működésen kívüli létesítményeket és újakat létrehozni. Vajdaságot az *SZK 2006-tól 2015-ig terjedő időszakra vonatkozó turisztikai stratégiája* keretében a különböző területek koncentrációjával mint egy egységes klasztert tüntették fel. Ezt a tényezőt a stratégiában „*A víz megtapasztalása és Pannónia élménye*” cím alatt definiálták. Vajdaság folyói és csatornarendszere tölti be a központi szerepet, a folyami hajózás és a fürdők, valamint nagy fejlesztési lehetőségek rejlenek az attraktív, urbánus településeink szerkezetében, a tanyákon, a vadászterületeken, a ménesekben és lovardákban, a csárdákban és más specifikus aktivitásokban. Úgyszintén fókuszba helyezhető a multikulturalizmus, valamint az Európai Unió határközeli szerep. A mezőgazdaság hagyományaihoz elkerülhetetlenül hozzákapcsolódik az élelmiszertermelés és a gasztronómia.

A 2008-tól 2017-ig terjedő időszakra a fenntartható fejlesztés nemzeti stratégiája – NSOR – képezte a legjelentősebb dokumentumot, amely Szerbia integrált fejlesztésével a 2017-es évig foglalkozott. Ezen dokumentum szerint Szerbia fenntartható fejlődésének egyik legfontosabb célja az új munkahelyek nyitása és a munkanélküliségi arány csökkentése (NSOR, 2008, 2. old.), egyben felismerték, hogy a turizmus jelentős munkahelyteremtési lehetőséget hordoz magában. Szerbiában a turizmus fenntartható fejlesztésének kulcsfontosságú céljai között a legfontosabb, hogy a gazdaságilag kifizetődő, a helyi fejlődést elősegítő, kiegészítő turisztikai kínálat fejlődjön (a kereskedelem, a gasztronómia, a vendéglátás, az aktív szabadidős tevékenységek, a helyi utazási ügynökségek stb.), új munkahelyek nyíljanak, valamint odafigyeljünk a kulturális gazdagság és természeti sokszínűség megőrzésére (NSOR. 2008, 12. oldal).

A fenntartható fejlesztés nemzeti stratégiája 2008-ban készült el és nem foglalta magába az *Európa 2020* elnevezésű stratégia irányelveit és javaslatait, amelyeket az Európai Bizottság 2010-ben hozott meg, ezért elkészítették a „*Szerbia krízis utáni 2011-től 2020-ig gazdasági növekedési és fejlesztési modelljét*”, amely az *SZK fenntartható fejlődésének felújított stratégiáját* képezi, immár összehangolva az *Európa 2020* stratégiájával, amelyben a foglalkoztatottság növelése kapott központi hangsúlyt, mint a fenntartható gazdasági növekedés indikátora. Az *Európa 2020* stratégia a foglalkoztatottság növelését és a relatív szegénység felszámolását tartja Szerbia legfontosabb gazdasági fejlődési céljának. Más szóval, a nagyfokú gazdasági fejlődés nem lehet öncélú tevékenység, amennyiben a gazdasági növekedés egyidejűleg nem javítja a szociális és gazdasági állapotokat, ami legfőképp a foglalkoztatottak számának növekedésében kell megmutatkoznia (*Szerbia krízis utáni 2011-től 2020-ig tartó gazdasági növekedési és fejlesztési modellje*, 2010, 84. old.). Ezzel is javul a turizmus helyzete, mivel intenzív foglalkoztatási jellegéből és szerteágazó tevékenységi köréből kifolyólag erre alkalmas.

A turizmusról szóló törvénnyel összhangban szisztematikusan szabályozták a turizmus területeit, figyelembe véve az Európai Unió szabályozást, a szomszédos országok törvényeit, és a szerbiai idegenforgalmi piac fejlettségének fokát. Ez a törvény rendelkezik: a turizmus fejlesztésének tervezési feltételeiről és módjáról, az idegenforgalmi szerveződésekről és az idegenforgalom népszerűsítéséről, a turistaügynökségekről, a vendéglátói-, a hajózási- és a vadászturizmus tevékenységéről, az idegenforgalmi- egyéb szolgáltatásokról, és más kérdésekről, amelyek jelentősek a turizmus fejlesztése és előmozdítása szempontjából. A 12. törvényszakasz alapján, a köztársasági stratégiával összhangban, az autonóm tartomány és a helyi önkormányzat hatáskörükön belül, amelyet külön törvény szabályoz, meghozzák saját idegenforgalmi fejlesztési programjukat.

A 2000-es év után egy sor törvény meghozatala, különösképpen a *Helyi önkormányzatról szóló törvény* hozzájárult ahhoz, hogy a helyi önkormányzat nagyobb autonómiát kapjon a fejlesztés tervezésében. A *Helyi önkormányzatról szóló törvény* definiálja a helyi önkormányzat illetékességét, vagyis kidolgozza, elfogadja és megvalósítja a község fejlesztési programját.

A község hatásköréből eredően, valamint mérlegelve a szektorstratégiák fontosságának meghozatalát, Zenta község megkezdte *turizmusa fejlesztési programjának* kidolgozását.

A munka módszertana

Zenta turisztikai fejlődésének programja előkészületében a *részletekre kiterjedő tervezés módszertanát* alkalmaztuk, ahol a dokumentum elkészítésének folyamatában minél több érdekelt félnek kell részt vennie a helyi közösségből. Ez a hozzáállás biztosítja a turizmus területén e dokumentum összehangoltságát más tervdokumentumokkal, illetve azokon a területeken, amelyek kapcsolatban állnak az idegenforgalommal, valamint megalapozza a kulcsfontosságú szereplők döntéshez kapcsolódó, támogató álláspontját. A *részletekre kiterjedő tervezés módszertana* hozzájárul ahhoz, hogy az üzleti- és civil szféra szereplői a részvételükkel biztosítsák, hogy javasolataik és üzleti ötleteik a program részét képezzék, hogy azok megvalósuljanak, és ily módon a helyi önkormányzat megszerezze a közösség támogatását a program elfogadására és megvalósítására.

A program kidolgozásában az *általános analízáló-elemző kutatási módszert* alkalmaztuk, a bibliográfiai- és látványtervezéstől a tapasztalati megfigyelésig. A másodlagos adatok begyűjtésekor a megfelelő területfejlesztési-, törvényi- és más dokumentumokat, jelentéseket és statisztikákat, valamint szakmai- és tudományos irodalmat használtunk, míg az elsődleges adatokat a terepen szerzett észlelések és a község, az üzleti és civilszektor tekintélyes képviselőivel való beszélgetés alapján gyűjtöttük be. Összesítve, valamint szektoronként is elkészült a turizmus fejlesztése erőforrásainak SWOT elemzése.

A program kidolgozásának folyamata négy alapvető fázist ölelt fel:

Előkészületi fázis

- A tervezőcsoport és a község képviselőinek bevezető ülése
- Az érdekelt alanyok feltérképezése és azok érdekeinek megállapítása

A meglévő állapot elemzése

- A meglévő terv- és normatív dokumentumok begyűjtése és elemzése
- Zenta község turisztikai erőforrásainak elemzése
- A terep látogatása, a meglévő projektumok és kezdeményezések áttekintése a község területén a turizmus fejlesztésével kapcsolatban
- Tanácskozások Zentán a turizmus további fejlesztésének irányjaival kapcsolatban a szakterületek tekintélyes képviselőivel, egyenként és csoportban, valamint álláspontjaik és véleményük megvitatása
- Tanácskozások és szakértői műhelymunkák a kutatócsoport tagjaival

Zenta község idegenforgalmi fejlesztési programjának megalkotása

- A program koncepciójának kidolgozása és a szakvélemények begyűjtése a szakterületek tekintélyes képviselőitől, legfőképp Zenta község községfőnökjében tevékenykedőktől
- A programtervezet kidolgozása és megküldése Zenta községnek

Konzultációk és a program elfogadása

- Konzultációk a község vezetésével és az érintett felek képviselőivel

Másodlagos adatforrásként felhasználtunk más területfejlesztési és normatív dokumentumokat, mint ahogyan Zenta Község Idegenforgalmi Szervezetének adatait és nyilvántartását. Felhasználtuk azokat az adatokat is, amelyeket a „*Turizmus és a szabadidő aktivitások a Tisza mente fenntartható fejlesztésének funkciójában*” elnevezésű projektum megvalósítása során gyűjtött be az Újvidéki Sport és Turisztikai Kar kutatócsoportja.

Az elsődleges adatokat mindhárom csoport érintettjeitől az üléseken, a szakcsoportokban és a szakértői kutatások alkalmával, releváns adatok és tények használata alapján szereztük be a terepi kutatás során.

Ezen dokumentum célja a következő:

- szisztematikus módon begyűjtjük, elemezzük és feldolgozzuk az információkat, majd felbecsüljük Zenta község felismert turisztikai lehetőségeit,
- definiáljuk Zenta község turisztikai fejlesztésének kereteit és kiértékeljük a turisztikai lehetőségeket,
- meghatározzuk az aktivitások fontossági sorrendjét, amelyeket három fokozatban kell megvalósítani.

E program olyan dokumentum, amely Zenta község turizmusának fejlesztését határozza meg, méghozzá úgy, mint a község gazdaságának egyik lehetséges húzó ágazatát. Ezen cél elérése érdekében be kell azonosítani és reálisan felülvizsgálni Zenta község erőforrásait, amelyek a turizmus fejlesztése céljából kiaknázzhatóak, valamint minden résztvevőnek meg kell találnia a saját érdekét, amely célhoz a partnerség biztosítja a turizmus fejlesztése elemeinek az egységes hatását. A program felöleli az erőforrások meghatározását és értékelését a turizmus fejlesztése szempontjából, az álláspontok és elvárások elemzését az idegenforgalom fejlesztése szempontjából a helyi érdekelt felek álláspontja alapján, valamint a kapott információk alapján olyan turisztikai termékeket fejlesztő programot tervez, amely a helyben rendelkezésre álló erőforrások legészszerűbb használatát irányozza elő. A turizmusfejlesztési programtervezethez operatív marketingterv készült, amelynek célja növelni Zenta község turisztikai kínálatának piaci megjelenését. A terv Zenta községben az elkövetkező időszak projektumaihoz programirányvonalakat nyújt a fenntartható turisztikai fejlesztés jegyében.

Zenta község turizmusfejlesztési programjának összehangoltsága a Szerb Köztársaság turizmusfejlesztési stratégiájával

A Szerb Köztársaság turizmusfejlesztési stratégiája Szerbiában meghatározza a turizmusfejlesztés lehetőségét, összhangban a világ idegenforgalmában tapasztalható elvárásokkal. Mint az idegenforgalomban új kínálatokkal megjelenő tényező a Szerb Köztársaságnak nagy lehetőségei vannak a turizmus fejlesztésében, ami az alábbiakból ered:

1) *Világszerte változás történt a turizmusban*, mivel egyre több új úticél egyre gyorsabban jelenik meg a piacon, valamint észrevehető a turisták szokásaiba beállt változás, hiszen egyre több élményre és új úticélra van kereslet.

2) *Idegenforgalmi termékkínálat* – világviszonylatban a meglévő idegenforgalmi termékkínálatból a Szerb Köztársaságban minden megtalálható, kivéve a „napfény és tenger turizmusának” lehetősége, amelynek az utóbbi 30 évben a turizmusból való részesedése több mint 50%-kal csökkent. Ennek ellenére külön ki kell emelni a Szerb Köztársaság lehetőségét azon termékek tekintetében, amelyek kapcsolatban vannak a természetjárással és az ökológiai turizmussal, az egészség megőrzésével és védelmével, a sajátosságos tevékenységi formákhoz kapcsolódó aktivitásokkal, a falusi- és művelődési turizmussal, a folyami hajózással, valamint az üzleti turizmussal és MICE-vel (ülések, konferenciák és rendezvények).

3) *Az utazóközönség összetétele és szemléletváltozása* – a Szerb Köztársaságban a turizmus előnyére változik az utazók igényeinek, szokásainak és szemléletének módosulása. Egyre kifejezettebb az iskolázottabb látogatók autentikus/egzotikus környezetek iránti vonzódása, a természetjárók számára a természeti látnivalók felkutatása, valamint az igényes utazóközönségnek a minőséges művelődési rendezvények utáni kereslete. Ezen szemléletváltás szerint ugyanazon évben többször is útra kelnek az emberek és egyre kifejezettebb az igény, hogy „erőfeszítésekre is képesek az értékek megismeréséért”.

4) *A piac általános növekedése* – a turizmus piacán a nagy arányban turistákat kiutaztató, régi hagyományokkal bíró országokból továbbra is nő az utazni vágyók száma, miközben ezzel egyidejűleg gyorsan nyílnak az új piacok is. Az európai integráció ennek a növekvő piacnak a könnyebb elérhetőségét teszi lehetővé számunkra, mint az idegenforgalom egyik célországa.

Szerbia turizmusfejlesztési stratégiája 2015-ben meghatározta a Szerb Köztársaság idegenforgalmi vízióját.

Zenta község Vajdaság területén található, vízben gazdag, termőföldje termékeny, büszke közép-európai urbánus, polgári hagyományaira, a területét átszelő leszabályzott folyamszakaszára, a gyorsan fejlődő falusi turizmusra, a hagyományokat őrző vendéglátóiparára és gasztronómiai kínálatára, és az itt élő nemzeti közösségek eredeti, helyi konyhaművészetére.

Az alapot képező kiemelt témakörök: *Zenta község idegenforgalma fejlesztési programja* nagy mértékben megegyezik Vajdaság kiemelt és attraktív témaköreinek alapjával. Vajdaság kulcsfontosságú turisztikai kínálatai, amelyeket *Szerbia turizmusfejlesztési programja* is kiemel, a következők: 1) rendezvények, 2) sajátos igények, 3) folyamhajtás, 4) hegyek és tavak, 5) falusi turizmus. A vajdasági kiemelt kulcsfontosságú turisztikai termékkínálat megegyezik Zenta község kiemelt turizmusfejlesztési stratégiájának irányvonalával. *Zenta község turizmusfejlesztési programjában* az alapot képező kiemelt témakörök nagy mértékben fedik egymást a vajdasági alapot képező kiemelt témakörökkel. Vonatkozik ez a Tiszára, a rendezvényekre, a múzeumokra és galériákra, a művelődési-, a sport- és más alkotótevékenységekre, a gasztronómiára, a vadászatra és a horgászatra.

A Szerb Köztársaság turizmusfejlesztési stratégiája képezi az alapját a turizmus rendszere megreformálásának, valamint a program, a normatív- és más dokumentumok kidolgozásának.

ERŐFORRÁS ALAPOK

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, SPORT- ÉS SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉGEK LEHETŐSÉGEI

- A sport és szabadidős aktivitásokat Zenta község területén be kell kapcsolni Zenta község turisztikai kínálatai közé, össze kell kötni a környező községek és a Tisza mente községeinek turisztikai kínálatával, mint integrált turisztikai terméket.
- Zenta község területén halad át az európai kerékpártúra útvonal, az EuroVelo11. Fennáll a lehetőség az EuroVelo13-mal való kapcsolatteremtésre.
- A tiszavirág rajzásának természeti csodája a turisztikai kínálatban is megjelenhet mint egyféle sport- és szabadidős-, ökológiai- vagy egyéb turizmus, amely a Tisza mente sajátossága.
- A Tisza nemzetközi jelentőségű folyami út. Várható, hogy aktívan válik részévé a Rajna–Duna transzeurópai szállítási korridornak. A folyamhajózási idény áprilistól októberig tart, ami lehetőséget ad az idegenforgalmi idény kiszélesítésére a nyári időszakról a tavasztól ősziig tartó periódusra.
- A termál ásványvízforrás vízhozama és minősége megfelel egy wellness központ kiépítéséhez, amely kiegészítő turisztikai-szabadidős tartalmakat és új, magas színvonalú, minőséges szálláshelyek kiépítését tenné lehetővé.
- A Népkerthben rejlő turisztikai lehetőségek nincsenek megfelelően kihasználva, de területrendezési terve elkészült. Kiépítése, valamint a sport- és szabadidős tevékenységek céljára történő felhasználása a terv megvalósításának függvénye. A park ideális feltételeket nyújt egy kemping kiépítésére, mivel az EuroVelo11 kerékpárút mellett helyezkedik el.
- A Zentán működő és jelentősnek számító sportágak némelyike közvetlenül kapcsolatba hozható az aktív turizmussal, s ezzel egyidejűleg kiegészítő jövedelemszerzést tesz lehetővé a sportklubok számára. A turisták száma és a turizmusból származó jövedelem községi szinten is növekedhet ez által a tényező által.

A fenntartható turizmusfejlesztésen értendő az infrastruktúra és a szabadidős tevékenységek egyidejű fejlesztése úgy, hogy a lakosság és a turisták egyaránt használják azt. A turizmus fejlesztésének csak akkor van értelme, ha fenntartható módon, hosszú távon hozzájárul a helyi lakosság jólétéhez. Zenta község lakossága, illetve a kutatásban érintett felek nagy érdeklődést mutattak. Szívesen csatlakoztak a munkához és igyekeznek önként hozzájárulni a turizmus fejlesztéséhez ebben a közegben. A sport és szabadidős idegenforgalmat a turizmus nagy lehetőségének tekintik, amely a művelődési turizmus mellett Zenta község turizmusfejlesztésének váza és gazdasági előrehaladásának motorja lehet.

Zenta község pillanatnyilag abban az anyagi helyzetben van, hogy pénzeszközei korlátozottak. Az előre tervezett költségvetéssel azt a fajta turizmust kell fejlesztenie, amely nem teszi lehetővé összetett és drága infrastruktúra kiépítését. A természetjárás aktív turizmusa hosszú távú és fenntartható célokat jelöl ki, a természeti és a biológiai sokszínűséget tiszteletben tartja, a helyi kultúrát és a hagyományokat őrzi. Fejlesztésükben nincs szükség nagy beruházásokra, mivel ezek a tevékenységek főleg a szabad ég alatt folynak és a résztvevőknek sincs magas kényelmi igényük, elvárásuk.

A község területén nincsenek természetvédelmi területek, de van néhány helyszín, melyeket megjelöltek, feltártak és javasoltak az elsődleges védelemre mint országos és nemzetközi jelentőségű ritka természeti fajok élőhelyét. Első helyen a Tisza folyót kell említenünk a pánai holt ággal, mint nemzetközi jelentőségű ökológiai korridor (a vad orchidea élőhelye, első fokú védettséggel, *Természeti ritkaságok védelméről szóló kormányrendelet*, az SZK Hivatalos Közlönye, 50/93. és 93/93. sz.), a bátkai holt ágot, majd a Csík ér patakot, a svetiicevői akkumulációs tavat (vízi élőhely gazdag madárfaunával), Kerekszéket a maga szikes talajával; ezt követi Feketeszék, a Juhász- és Zarić-bara, mocsarak és a valamikori keresztési halastó. A Tisza folyó part menti övezete kétéltűek, csúszómászók és madarak élőhelye, amelyek között védett ritka fajok is akadnak. Első fokú természetvédelmi élőhelynek van előlátva a Tisza folyó part menti övezete.

Zenta község Tisza-parti részét mindig üdülési és fürdőzési célra használták, időszakosan hajózásra és csónakázásra. A halállományról folyamatosan gondoskodnak. Adottak a kedvező feltételek újabb szabadidős sporttevékenységekhez, mint például a folyami kajakozás és kenuzás. A Tisza-partja és a holtágak kivánlóan alkalmasak a horgászatra; nemzetközi horgászversenyt is szerveznek ezen a szakaszon. Mindezeket a sport- és szabadidős tevékenységeket aránylag kis beruházás mellett Zenta község turisztikai kínálatának részévé lehet tenni, összekapcsolni a környező községek és a Tisza menti települések hasonló idegenforgalmi kínálatával, ezzel még nagyobb és tetszetősebb lehetőségeket nyújtva az idegenforgalom számára. A Zenta községben dolgozó aktív sportegyesületek, amelyek a szabadban, a természetben való testmozgáshoz vannak kötve, idényjellegűen vagy állandóan, de bizonyos módon könnyen bekapcsolhatóak az idegenforgalomba. A vadászat, a horgászat, az evezés, a kajakozás és mindazok a sportágak, amelyek a folyóhoz kötődnek, erre a célra a legnagyobb lehetőségekkel rendelkeznek.

A kerékpározás mint a turista aktivitások (biciklizmus) egyike a jelenleg legnépszerűbb és leggyorsabban növekvő aktív természetjáró szabadidős tevékenységi formának. A Tisza mente töltései és a már meglévő kerékpárút- és közúthálózatnak azon része, amely nincs a motoros járműforgalomtól túlterhelve, így ideális lehetőséget kínál arra, hogy Zenta az alföldi régió kedvelt célállomásává váljon a szabadidős, természetjáró kerékpározás szerelmesei számára. Mivel Zenta községen halad át az EuroVelo11 európai kerékpártúra útvonal, lehetőség van arra, hogy összekapcsolódjon az EuroVelo13 útvonallal (Csóka község területén keresztül).

A természetben való lovaglásnak ugyancsak kívánló előfeltételei vannak Zentán, amivel bővíthető az idegenforgalmi paletta. Attraktív turistacsalogató lehet a Táltos Lovas és Fiákeres Klub kínálata, a solymászfarm és a hozzájuk hasonló tevékenységek.

Pannónia Hercegnője – a Tisza: Zenta község legértékesebb természeti-turisztikai erőforrása

A Tisza 164 km-es szakasza tartozik Szerbiához, ami a folyam teljes hosszának 17%-át teszi ki. A folyó természetes határt képez Bácska és Bánát között, a hosszúsági körökkel párhuzamosan folyik. A három tavaszi hónapban magas, a három őszi hónapban pedig alacsony a vízállása, leginkább áprilisban tetőz. Az átfolyó víz mennyisége és a vízállás szeptemberben és októberben a legalacsonyabb. Maga a tény, hogy a Tisza a Duna legnagyobb mellékfolyója, amely az európai hajózási utak hálózatának gerincét képezi, különleges hajózási lehetőséget biztosít Szerbiának, amely közelről sincs kihasználva olyan mértékben, amilyen mértékben lehetne.

A tiszavirág rajzása

A kérészek rendjébe tartozó *Palingenia Longicauda* rovar, a tiszavirág, amelynek „násza” egyedi jelenség a világon. A Tiszán kívül a kínai Jangce Jüan folyón találkozhatunk még vele. Ezt a rovarat nálunk tiszavirágnak nevezik, a kérészek (*Ephemeroptera*) rendjébe tartozó, Európában legnagyobb összárnyú rovar. Szerbiában is és a berni konvenció alapján nemzetközi szinten is a szigorúan védett fajokhoz tartozik. Életük három évét az iszapban, a folyó fenekén töltik. A tiszavirág csupán egy napra repül ki a folyó fölé, hogy a rajzásban eleget tegyen a fajfenntartás ösztönének, mintegy ezzel beteljesítve földi küldetését. Ez a jelenség minden év júniusának elején történik. Pontos ideje meghatározhatatlan, mert több tényező befolyásolhatja. Évente csak egyszer rajzanak, amely csak néhány napig tart.

Ez a természeti jelenség felbecsülhetetlen ökológiai értéke mellett az idegenforgalom szempontjából is fontos szerepet kaphat, ugyanis a legenda szerint tiszavirágzásokor beteljesülnek a szerelmi vágyak, ez pedig alapos okot adhat a Tisza menti városok június elejei idegenforgalmának növekedésére. Törökbecse és Magyarkanizsa mellett Zentán is hagyománya van e természeti jelenség megünneplésének, hogy hozzá kötődő, szórakoztató jellegű turisztikai kínálatot biztosítanak ezek a települések, illetve hogy a tiszavirágzás rövid időszaka és a hozzá kötődő művelődési műsorok sok turistát vonzzanak oda.

A *Palingenia Longicauda* jelenléte jelzés értékű. Mutatja a Tisza vizének szennyeződésmentességét és tisztaságát, ez pedig fontos jellemzője és előfeltétele a sport és természetjáró szabadidős idegenforgalom, az ökológiai és mindenféle egyéb, a Tiszához és annak környezetéhez köthető turizmusfejlesztési elképzelésnek és tervezésnek.

Fürdőzés és a különböző sportágak a Tiszán

Az év azon időszakában, amikor a víz hőmérséklete lehetővé teszi a fürdőzést, a helyiek kedvenc időtöltése a tiszai strandolás. A Tisza vize II. vagy III. osztályú, amely fürdőzésre alkalmas minősítésnek felel meg. A 20° C feletti vízhőmérséklet a nyári hónapokra jellemző, főleg júliusra és augusztusra, amikor a helyi strandok, amelyek nem megfelelően rendezettek, zsúfolásig telítettek a fürdőzőkkel.

A fürdőzésen túl a Tisza kiváló terep az evezős sportok művelésére (kajakozásra, kenuzásra) és a sporthorgászatra, amely tevékenységek nincsenek sem a magas víz, sem a magas légkör hőmérsékletéhez kötve, ezért nincs annyira idényjellegük, mint a folyami fürdőzésnek. A Tisza-part tagoltsága és a sűrű növényzet sok helyen megnehezíti a folyó megközelítését, a vízbe jutás csupán a kiépített strandokról vagy dokkokról lehetséges. A fürdőzők számára a településhez közel több kiépített helyszín is rendelkezésre áll. A nyári hónapokban jelentkező egyik legnagyobb gond, hogy iszaposodik a part menti sáv az alacsony vízállás miatt. Ez a kellemetlenség áthidalható a strandolásra előirányzott partrész homokkal való feltöltésével vagy a fürdőzők számára felállított dokkokkal.

A régió szabadidős tevékenységének és idegenforgalmának fenntartható fejlesztése érdekében a legfontosabb feladat a Tisza folyam szennyezésének megszüntetése. Ennek a megoldása csakis átfogóan, a Tisza folyamhoz tartozó öt ország együttműködésével oldható meg.

Nautika és hajózás a Tiszán

Pannónia Hercegnője öt országon keresztül folyik, 600 kilométeren át hajózható, a Duna torkolatától Zalánkeméntől egészen Záhonyig. Szerbiában a hajózás és a hajózási turizmus fejlesztése a Tiszán kezdeti szakaszában van, csupán a helyi lakosság egyéni önkezdemenyvezéséről beszélhetünk.

A szabadidős foglalkozások egy nagyon sajátos formája a hajózási turizmus, amely a hajózás mellett magába foglalja a különféle nagyságú és fajtájú úszó alkalmasságok kikötési igényeit. Ennek elérése érdekében tervezett és költséges infrastrukturális fejlesztések szükségesek a kikötők és jachtkikötők környékén.

A nautikai idegenforgalomban megvalósítható jövedelem alapján a turizmusnak ezen ága az egyik legjövedelmezőbb. A Tiszán a hajózási idény áprilistól októberig tarthat, ami jelentősen hosszabb, mint a strandolási időszak. Ez lehetőséget adhat, hogy a nyári turistaidény (a két-három hónapról) átterjedjen a tavaszi és az őszi időszakra (összesen hét hónapig tartson). A folyó medrének mélysége megfelelő. A Tisza nagyon biztonságos hajózási út, nem szállít sok hordalékot, alacsony az esése és az áramlási sebessége.

Magyarországon Szeged és Tokaj között a Tisza folyón nagyon élénk folyami hajósturizmus zajlik. A Tisza szerbiai szakaszán sokkal kevesebb folyami alkalmasság közlekedik, azok is főleg teherhajók. Szinte nem is létezik személyforgalom, csupán a teherszállítás élénkebb valamennyivel.

A Tiszán évente két-három alkalommal közlekedik a Victor Hugo hajóhotel, amely a strasbourgi Croisi Europe francia vállalat tulajdonában van; 80 utast tud befogadni, amikor dunai–tiszai körutazáson van, Budapesttől Tokajig és vissza. A hajó majdnem egy hónapot tölt a Tiszán, behajózza a DTD vízgazdálkodási rendszerének csatornahálózatát. Ebből is látszik, hogy a szerbiai vízi utak és a partvidék milyen nagy mértékben érdekli a külföldi turistákat.

A Tisza ideális folyó a szabadidős hajókázásra, alkalmas több különféle úszólétesítmény egyidejű befogadására. Zenta községben jelenleg minden úszóalkalmasság magántulajdonban van. Szervezett formában nem vesz részt az idegenforgalomban, legalábbis nem legális módon. A Tisza csak a közelmúltban vált nemzetközi jelentőségű hajózási útvonallá. Ezáltal valószínűsíthető, hogy a Rajna–Duna Európát átszelő szállítási útvonal (TEN-T) aktív részévé válik, és a jövőben megnyílik a különböző nemzetek zászlaja alatt úszó hajók számára.

Amikor a szabadidős hajókázók kikötési lehetőségéről van szó, arra a legalkalmasabb a Halászcsernye üdülőtelepénél (125 km) lévő partszakasz, a Tiszavirág csónakkikötője (122,6 km, 100 csónak kikötésére alkalmas, nincs infrastruktúrája) és a nemzetközi kikötő (122-123 tiszai folyamkilométernél), amely közel van a városközponthoz, árammal, vízzel felszerelt, kabinhasználattal, szárazdokkal és raktárakkal rendelkezik.

Termálforrások

A Tisza part menti övezetében termál-ásványvíz források találhatóak, amelyeket gyógyászati céllal már évszázadok óta használnak. Zenta községben is találhatóak ilyen források, valamint van egy termálkút furat, amely gyógyászati célú kiaknázásához a szükséges engedélyek beszerzése jelenleg folyamatban van.

A termál-ásványvíz források az idegenforgalom és a szabadidős tevékenység számára is komoly lehetőséget jelentenek. A község képviselőitől kapott információk szerint a forrás kapacitása elegendő tesz egy wellness központ kiépítése feltételeinek, amelyhez kiegészítő turisztikai-rekreációs tartalmak és új, magas kategóriájú elhelyezési lehetőségek is kapcsolódhatnak. A népkertben található a termálvíz furat, amely lehetőséget nyújt egy többmedencés wellness központ komplexumának kiépítésére, de adottak a lehetőségek a Városi Sportcsarnok és melléképületeinek termál vízzel történő fűtésére is.

A Népkert

Mindössze néhány kilométerre, a várostól északra, a központ közelében helyezkedik el. A vasút magas felüljárója fizikailag is elválasztja a város zajától; a Tiszára támaszkodva, annak valamikori árterületén találjuk a Népkertet.

A park, amelyet 1866-ban nyitottak meg, megközelítőleg 19 és fél hektár területet foglal magába. A korabeli adatok szerint a Népkertet már a megnyitástól kezdve a helyi lakosság szabadidős foglalkozásainak céljára szánták. A hely egy befásított sík terület. Több sportpálya is található benne: labdarúgó stadion, atlétikapálya, fürdőmedencék, tenispályák, tekepálya, kosárlabdapálya és a játszóterek, valamint ezek melléképületei és a sportolók elszállásolására alkalmas ideiglenes szálláshelyek. A Népkertben rejlő lehetőségek kihasználtsága igen szerény. A megvalósításra váró területrendezési tervben fokozott sport- és szabadidős tevékenységeket terveztek.

A park Tisza felőli része magas töltéssel védett. A partszakasznak azon részén, ahol a folyó kisebb öblöt képezett magának, egy 200 úszóalkalmatosság befogadására alkalmas jachtkikötő kiépítésének terve várja a megvalósulást. Maga a park ideális hely lehetne egy kempingtábor kiépítésére, mivel az EuroVelo11 kerékpártúra-útvonal mellett található. A kerékpáros idegenforgalom szempontjából ez nagyon fontos infrastrukturális tervezési kihívás.

A Halászcsárda

A Halászcsárda üdülőtelep a Tisza bácskai partszakaszán fekszik és az azonos nevű vendéglátóipari létesítményről kapta a nevét. Mintegy 300 hétvégi- és üdülőház található a folyónak ezen a jobb oldali szakaszán, a város központjától megközelítőleg két és fél kilométeres távolságra. Az üdülőtelepnek van strandröplabda és lánbtenisz pályája. Kiválóan alkalmas hely az üdülésre és a pihenésre. A telep egész környezete sűrű erdővel benőtt, ami a területnek természetes hűvös és frissességet biztosít a legmelegebb nyári hónapokban is. A Halászcsárda a zentaiak kedvelt fürdőhelye, ahol a helybéliek minden évben megrendezik a lánbtenisz bajnokságot.

Néhány évvel ezelőtt még a zentai Autó-Motoros Szövetség gyakorolta a Halászcsárda tulajdonjogait. A zentaiak szerint az üdülőtelep abban az időben működött a legjobban, mivel azonban a vagyoni jogi és kezelési kérdések a mai napig nincsenek teljesen letisztázva, ebből eredően tervezési és fejlesztési gondok álltak elő. A hétvégi- és üdülőházak jó részének zentai tulajdonosa van, de az utóbbi időben egyre többen vásárolnak itt hétvégi házat Szabadkáról, Topolyáról, Verbászról, Kúláról és más vajdasági városokból.

Az üdülőtelep hátránya, hogy igen zajos, lármás. Közterületeinek biztonságával és higiénijával kapcsolatos gondok miatt nehéz az idegenforgalomba való bekapcsolása, főleg ha a vendégek elszállásolásáról és hosszabb ott-tartózkodásáról van szó. Pedig gyönyörű strandja van, ami attraktív lehet napközbeni tiszai fürdőzésre a turisták számára.

Amennyiben a turizmusra nagyobb hangsúlyt kívánunk fektetni, akkor elkerülhetetlen a vendéglátáshoz szükséges infrastruktúra fejlesztése. Ki kell építeni az illemhelyeket, a zuhanyzókat, területet kell biztosítani a kempingezéshez, a parkoláshoz, biztosítani szeméteskukákat és azok ürítését, elszállítását.

Az idegenforgalom fejlesztése terén a Halászcsárda elnevezésű, bejegyzett civil szervezet érdekelt az együttműködésben, főleg az üdülőtelepen zajló napi programok és szórakoztató rendezvények, a lánbtenisz verseny, zenés esték, amatőr horgászversenyek és hasonlók megszervezésében.

A Zentai Tanyak vadászterület

A Zentai Tanyak vadászterület 25.570 hektár területet foglal magába, vagyis a község lakott településén kívül csaknem az egész területet. A vadászterülettel az azonos nevű vadászegyesület gazdálkodik. Őz, nyúl, fácán, fűrj és afrikai gerle az itt található vadállomány. Besorolásuk alapján mindezen fajoknak meghatározták megújulási mutatóikat. A vadászterület jól felszerelt vadászati-technikai létesítményekkel rendelkezik. Vajdaságban a jól szervezett vadászterületek egyike. A legtöbb turista Németországból, Olaszországból és Ausztriából érkezik vadászni.

A megújulási és a vadászterületi kihasználtság alapján megállapították a vadászterület gazdasági kapacitását. Az őz és a fácánpopuláció a gazdaságilag hasznosítható keretben mozog, a vadnyúl szaporasága az optimális felett van.

A megkérdezettek nagy többségének véleménye szerint Zenta községben a turizmus bármelyik fajtájával szemben a vadászturizmus áll a legkiemelkedőbb helyen. A Zentai Tanyak a község idegenforgalmának jelentős szereplője, ám nagyon sok tényezőtől függ a további fejlesztése: az apróvadra vonatkozó tiltások, a nagyvad húsának kiviteli tilalma, valamint az a tényező, hogy nincs a vadásztársaságnak megfelelő hűtőháza a vadhús tárolására.

A sportban rejlő lehetőségek

A *Zenta község sportfejlesztési stratégiája 2012-től 2016-ig terjedő időszakra* nevű dokumentum szerint a községben 32 sportklub (egyesület) működik. Optimális munkafeltételei a labdarúgásnak, az asztalitenisznek, a tenisznek, a sakknak, a tekézésnek és a birkózásnak van, míg részben jó munkafeltételei a küzdősportoknak, az atlétikának, a táncnak, a céllövészetnek, a kajakozásnak, az úszásnak, a vízilabdának és a tornászoknak. Ugyanez a dokumentum a város sportélete kapcsán megjegyzi, hogy a zentai sport dicső múltja kötelezi a közösséget, hogy felelősségteljesen és hosszú távra tervezzen. A zentai sportélet megérdemelné egy külön múzeumot, amely gyűjtené, raktározna és megfelelő módon tárolná a hosszú, eredményes sportélet hagyatékát, amely ily módon Zenta idegenforgalmi kínálatának részévé válhatna a jövőben.

A község terveiben prioritást élvez az iskolai sport céljait szolgáló objektumok korszerűsítése és felújítása. A közösségi stratégia emellett magába foglalja a többi sportlétesítményt is, amelyek a zentaiak és vendégeik rendelkezésére állhatnak. Ezek a városi stadion (edzőteremmel, öltözőkkel, fürdőszobával és vendégszobákkal, amelyek kapacitása 30 férőhely), a tekepálya, egy fedett és két szabadtéri medence, a teniszpályák (három szabadtéri és egy fedett), az asztalitenisz terem, a birkózó terem, a küzdősportok terme, a Sportszövetség irodahelyiségei, a három általános iskola tornaterme, a labdarúgópálya Tornyoson, a két sakk-klub terme, a nyílt, terepi céllövőde agyaggalamb lövésre és a teniszterem a valamikori Tisza Bútorgyár helyiségeiben.

A zentai sport területén az infrastruktúra fejlesztésében mérföldkő volt a 2015-ös esztendő, a népkerti Sportcsarnok megnyitása. A helybeliek a sportcsarnokkal kézilabda, röplabda és kosárlabdapályát kaptak, valamint helyet a küzdősportokat, a fitneszt és a testépítést művelők. A terem 1700 megfelelő minőségű ülőhellyel rendelkezik. A férőhelyek száma függ a sportrendezvényről, ugyanis vannak összecsukható lelátórészek és beépített ülőhelyek is.

A Zentán jelenlevő sportágak némelyike közvetlenül az aktív turizmussal hozható kapcsolatba. Némely sportegyesület ebből valósítja meg klubja számára a szükséges jövedelmet, javítja az edzésfeltételeket, egyúttal növeli a turisták számát és az idegenforgalomból származó jövedelmet az egész község számára. A sportegyesületek képviselői a velük folytatott megbeszélésen kiemelték, hogy megalapozottnak tartják és

készek rá, hogy bekapcsolódjanak a turizmus fejlesztésébe a sportágakat illetően, főleg az újonnan kiépített sportcsarnokhoz kapcsolódó egyesületek, illetve a Tiszához köthető sportágak. Az idegenforgalom számára nagy érdeklődésre tarthat számot a szeptemberi nemzetközi hőlégballon fesztivál. Emellett a sport és szabadidős tevékenység mellett még abban az időszakban zajlik a Zentai csata nemzetközi sakkverseny, júliusban tartják a halászcserkészek labdarúgó bajnokságát, majd azt követően a Halászcserkészek Napok rendezvénysorozatát.

A MŰVELŐDÉS ERŐFORRÁSAI

- **A művelődési erőforrások jelentősek, különbözőek és látványosak**
- **Vannak olyan gyűjtemények és művészeti kollektívák, amelyek nincsenek kiállítva a hely hiánya miatt**
- **Hiányoznak a művelődési erőforrásokon alapuló konkrét tematikájú turisztikai termékek**
- **A zentai csata olyan erőforrás, amely nagyszámú látogatót vonzhat, ha megfelelő módon tesszük turisztikai terméké**
- **A híres zentaiak és a róluk szóló történetek, anekdoták attraktívvá tehetőek a látogatók számára**
- **Sok olyan helyi rendezvény van, amely nemcsak a helybeliek számára ismert, de a régióban is, így nagyszámú látogatót vonz**
- **A művelődési élet civil szerveződéseinak és ezen a területen dolgozóknak, illetve azok kiemelkedő egyéni teljesítményeinek köszönhető, hogy a művelődési élet Zenta húzóereje**

Egy közösség megkülönböztethetőségét és sajátosságát a helyi kulturális örökség teszi felismerhetővé. A Tisza mente régiójának természetrajza és földrajza aránylag hasonló jellemvonásokkal bír, a művelődési sajátosságok azonban minden községben sajátosságok. Ez határozza meg a hely szellemiségét és különbözteti meg a községeket egymástól. Zentán a művelődés erőforrásai jelentősek és sokszínűek. Hét csoportba sorolhatjuk őket:

1. Műemlék épületek,
2. Művelődési intézmények,
3. Zentai csata¹
4. Rendezvények
5. A civil szervezetek és az egyéni kezdeményezések
6. Régi és kézműves mesterségek
7. Híres zentaiak

A csoportok elemzése előtt érdemes közös jellemvonásaikkal foglalkozni, mindegyiket a saját szemszögéből vizsgálni, mint a turizmusfejlesztés egy-egy részét. A művelődési élet rendszerének fejlesztésére, a műemlékek karbantartására és a kulturális tartalom bővítésére szánt eszközök hiánya tapasztalható a jelenlegi állapotokon, valamint a rossz műszaki, szervezési és pénzügyi háttér tükröződik. Ezen kívül a művelődésre és a műemlékvédelemre szánt eszközök gyakran nem kellő körültekintéssel kerülnek felhasználásra, ezért szakavatatlan és nem hozzáértő módon zajlanak le ezek a folyamatok.

A községnek nincs művelődésfejlesztési stratégiája. Ezzel magyarázható a jelenlegi állapot. Mindentől függetlenül Zenta művelődési élete igen aktív. A városnak van egy múzeuma, egy széles hatáskörrel rendelkező művelődési és oktatási intézménye, két színháza, hat

¹ Ez az esemény azért képez külön csoportot, mert összetett témakör, amelynek megvalósítását/bemutatását több helyen is tárgyaljuk.

művelődési egyesülete, két kórusa, mintegy nyolcvan civil szervezete, kis- és kézműves ipara (akik száma az elmúlt években megnövekedett), és sok olyan egyén, akik tesznek a közösség művelődési életéért. A művelődésben dolgozók kellően szakképzettek, még a szűkös lehetőségek mellett is nagy lendülettel akarják és végzik a munkájukat. A művelődési intézmények rendszere nem a stratégiai partnerségen, inkább a műszaki és környezeti lehetőségek racionális kihasználásán alapul. A művelődési intézményeknek (a Városi Múzeumnak, a Könyvtárnak, a Stevan Sremac SZMK-nak), a civil szervezeteknek, a kézműveseknek közös gondja, hogy nincs elegendő rendezett és az igényeknek megfelelő helye a kiállításokra és tárlatokra, esetenként a munkára.

Műemlék épületek

Leszögezhetjük, hogy Zenta bővelkedik műemlék jellegű épületekben, amelyek egy része műemlékvédelem alatt áll. Nagyon sok esetben ezek állaga rossz. Ha végeztek is rajtuk tatarozást, akkor azt szervezetlenül és terv nélkül, esetlegesen tették².

A város műépítészetének bemutatásakor legelőször Zenta arculatát meghatározó szecessziós épületeket kell kiemelni, amelyek a következők: a Városháza, a Royal Hotel és a Tűzoltó Laktanya³. A felsorolt három létesítmény közül a Városháza és a Royal Hotel alkalmas turisztikai látogatásra. A városházának van egy kilátótornya, valamint egy helyisége, ahol a zentai csatát műtárgyak segítségével mutatják be, amelyek a történelmi eseményt hűen tükrözik. A Royal Hotelt nemrégiben újították fel, várja a vendégeket, azonban a belsejét nem abban a művelődéstörténelmi stílusban rendezték, amelyben épült, így nem tükrözi annak műemlékértékét. A Tűzoltó Laktanya még most is az építések kapott rendeltetését tölti be, de vannak elképzelések, hogy a tűzoltóságot máshová költöztessék át, és a laktanyát művelődési-turisztikai ponttá változtassák többféle tartalommal⁴.

A műemlék jellegű épületek közül ki kell emelni a Plébániapalotát, amely neoreneszánsz és neobarokk stílusban épült, Stevan Sremac szülőházát, a Szent Mihály Arkangyal pravoszláv templomot, a Szent Antal templomot, a Jézus Szíve templomot, a Kis Szent Teréz templomot és a kis-zsinagógát.

A zentai Városi Múzeum

A Thurzó Lajos Művelődési-Oktatási Központoz tartozik, a Plébániapalota egy részét foglalja el. Az egyházzal megosztva használja az épületet.

A múzeum belterének egy része múzeumi tárlat (a régi épületrészben), az újabb rész (amely 1972-ben épült) képtár és időszakos kiállítások helyszíne. A tartalmat illetően itt található a zentai csata állandó kiállítása, valamint a paleontológiai és archeológiai állandó kiállítás, valamint az etnológiai állandó tárlat, amely bemutatja a halászatot, a földművelést, az állattenyésztést és a régi mesterségeket a Tisza mentén.

A múzeum gondozza Székely Tibor hagyatékát, aki világhírű muzeológus, geográfus, poliglotta és eszperantista volt. A gyűjteményt 670 tárgy alkotja a világ minden tájáról,

² Az adatokat a művelődési munkacsoport képviselőitől 2016.10.14-én a Thurzó Lajos Művelődési-Oktatási Központban kaptuk.

³ A Tűzoltó Laktanya kihasználásának lehetőségeiről Dević V., Komnenić B., Mikić H. (2015) tett közzé írást *Vajdasági új kreatív területek* címmel. Újvidék, Vajdasági Művelődési Intézet.

⁴ Ezeket az információkat Laskovity Kornállal folytatott beszélgetés során kaptuk, amelyeket 2016. májusától decemberéig folytattunk.

amelyeket utazásai alkalmával gyűjtött. A gyűjtemény még nem tekinthető meg, de ha a helyiséggondok megoldódnának, komoly turistacsalogató lehetne a kiállítás.

Létrehozták a vajdasági magyar népdalkincs archívumát.

Az idegenforgalom számára a városháza tornya és a múzeum egy célpontnak számít, viszont a hely kapacitásának az észszerű kihasználása érdekében kisebb turistacsoportokat szükséges kialakítani a látogatáshoz (a torony egyszerre leg több 20 látogatót tud fogadni).

A múzeum archívumában őrzik a *Zentai Művésztelep* alkotásait. Zentán szervezték meg a második világháború után az első művésztelepet (1952-ben), amely folyamatosan működött. Az évek során sok műalkotás jött létre, ám nincs elegendő hely a kiállításukra. A legutóbbi időszakban a magánvállalkozók is mecénásai egy-egy művésztelepnek (a Gyümölcsök Királynője etnográfiai tanya vagy az Anna Panzió).

Annak ellenére, hogy értékes művészeti és történelmi tárgyak gyűjteményeit birtokolja a múzeum, nincs megfelelő kiállítási tere, sem saját honlapja, ahol naprakészen közölhetne adatokat, emellett munkaideje⁵ sem kellően flexibilis.

A zentai Stevan Sremac Szerb Művelődési Központ

Stevan Sremac szülőházát alakították át a szerb helyismereti alapítvány székházává, amelyben 2005 óta működik. A zentai szerb közösség művelődési életének előremozdítása céljából alapították a szerbség egyik legnagyobb írójáról elnevezve. Állandó tárlat áll a látogatók rendelkezésére Stevan Sremac fényképeiből, könyveiből és kiténtetéseiből, valamint irodalmi találkozók helyszíne, amelyet általános és középiskolai osztályok látogatnak, azonban nem csupán Sremachoz kapcsolható irodalmi találkozók tartanak itt. A központ magas szintű kapcsolatokat ápol neves hazai intézményekkel (mint a Matica Srpska vagy a Nisi Filozófiai Kar). Az alapítvány keretében könyvtárúsítás zajlik. Belépődíj nincs.

Az alapítvány keretében működik egy néptáncsoport, amelyben az óvodásoktól a felnőtt korosztályig mindenki megtalálja a maga helyét. A szerb néphagyományokat ápolja és gondozza (mint amilyen a kóringyálás már majdnem elfeledett hagyománya, amelynek évente ismétlődő rendezvénye már helybeli attrakcióvá vált).

Az alapítvány fő hiányossága az aktív és sajtós tartalmak, valamint az iskolákkal való együttműködés hiánya, a nem megfelelő reklám az intézményről, emellett a néprajzhoz és a hagyományokhoz kötődő programok sincsenek kellően tudatosítva a közvéleményben.

A zentai zsinagóga

Az egyetlen megőrzött zsinagóga az egész Tisza mentén, ahol a múltban kisszámú, de jelentős ortodox (szefárd) zsidó közösség élt. Sokáig sportlétesítményként használták az épületet. Működésével kapcsolatban jelenleg olyan elképzelések vannak, amelyek szerint a jövőben a Városi Múzeum használná⁶.

Művelődési intézmények

⁵ A múzeum szerdától hétfőig dolgozik 10-től 12 óráig és 17-től 19 óráig (télen 16-tól 18 óráig).

⁶ A művelődési élet képviselőivel folytatott megbeszélésen kapott információ 2016.10.14-én a Thurzó Lajos Művelődési-Oktatási Központban.

A Thurzó Lajos Művelődési-Oktatási Központ

Ez a központ egy több intézményt magába foglaló intézmény. A Városi Könyvtár mellett része még a Művelődési Ház⁷ és a Városi Múzeum⁸.

A Városi Könyvtár

A Thurzó Lajos Művelődési-Oktatási Központhoz tartozik. Városi népkönyvtárként működik és elsősorban Zenta polgárainak áll rendelkezésére. Az idegenforgalom nem a fő tevékenységi területe, azonban a könyvtár szerepe tükröződik a többi városi intézmény működésén. Meglátszik például az együttműködés a múzeum katalógusának kidolgozottságán (a lektoráláson és a nyomtatáson). Vannak fejlesztési elképzelések a könyvtár raktári részének kibővítésére, de ezeknek az elképzelések a megvalósítása még várat magára⁹.

A Vajdasági Magyar Művelődési Intézet

Az itt élő magyarság kulturális életét, hagyományait begyűjtő, rendszerező és bemutató intézmény. Az idegenforgalmi szervezettel együttműködve a magyarországi turistáknak az intézet látogatásokat szervez. Mindemellett az intézet munkatársai tudományos publikációkkal népszerűsítik környezetük építészeti örökségét. Tapasztalataik alapján a látogatók körében nagy az érdeklődés ez iránt a téma iránt, illetve a hozzá hasonló tartalmak iránt.

Miroslav Antić Szerb Kamaraszínház

Önállóan visz színre darabokat. Külföldi színházi produkciókat vendégszerepeltet Szerbia-szerte. Harminc éve dolgozik (ötven darabot vittek színre mintegy háromszáz alkalommal). A színházi tevékenység mellett ők szervezik a Szent Száva napi megemlékezést. Amatőr színház, amely a Thurzó Lajos MOK Művelődési Házában tartja bemutatóit.

A Zentai Magyar Kamaraszínház

Hivatásos színtársulat nyolc színésszel. A Thurzó Lajos MOK Művelődési Házában tartják a bemutatóikat. Munkája az egész színházi évadot befedi.

A zentai csata

A világtörténelem egyik nagy jelentőségű ütközete volt az 1697. szeptember 11-i csata, amelyben a Savoyai Jenő által vezetett keresztény sereg megverte a II. Musztafa szultán vezette török hadat. A csata jelentősége abban rejlett, hogy az akkori Magyarország csaknem teljes területe felszabadult a török uralom alól, egyúttal megelőlegezte az 1699-es karlócai békekötést, amely a közép-európai országok számára azt jelentette, hogy elkezdődött az Oszmán Birodalom kiszorítása a régióból.

A zentaiakban tudatosult a csata jelentősége, ugyanúgy a város vezetői gondolkodásában is. A történelmi esemény jelentőségének hangsúlyozására épült ki a városháza tornyában a kilátó, a Városi Múzeumban állandó tárlatot kapott az ütközet, valamint a csata helyszínéhez közel, a Tisza-parton emlékmű épült. Zentai csata jelzéssel emléktárgyak és különböző termékek készülnek – pl. bor és csokoládé –, ami jó példa a történelmi esemény piaci

⁷ A Művelődési Ház valójában a színházterem, amelyben a szerb és a magyar színház az előadásait tartja, de egyéb tartalmak is ott zajlanak (például a multikulturális jelleggel bíró Gyermekfesztivál).

⁸ A Városi Múzeumról bővebben írtunk a Jelentős műemlék épületek fejezetben.

⁹ Az adatok Popović Predraggal való beszélgetés során jutottak birtokunkba, aki a Városi Könyvtár dolgozója.

megjelenésére. Sava Stojkov *Zentai csata* című festményének megvásárlása is fontos lépés volt, amely Eisenhut Ferenc ismert képének másolata. A kép a XX. század ötvenes éveiben készült Zenta község megrendelésére, amelynek nyoma veszett az elkészülte után. Zenta község tulajdonába való visszakerülésével és az idegenforgalomban való megfelelő elhelyezésével még egy újabb látványpont jött létre, amely ugyancsak a csatát mutatja be. A község ezen stratégiai irányvonala mentén a zentai csata témakörének még aktívabb kihasználása érdekében a következő lehetőségek irányába javasolunk elmozdulást:

- a csatát bemutató Emlékpark kiépítése,
- a csata vagy annak részei bemutatása/eljátszása (például a hadvezérek találkozása),
- Savoyai Jenő jelmezének elkészítése, amelyet a turistacsoportok fogadásakor hordhatna a túravezető,
- különböző csokoládé helyben készítése a csatátúra résztvevőivel.

Rendezvények

Számos rendezvénye van Zentának. A legjelentősebbek közé sorolható a Tiszavirág Fesztivál, az I love Senta, a Nemzetközi Birkanyíró és Birkapörkölt Főzőverseny, a Városnap és a Halászcsárdai Napok¹⁰.

1. Táblázat: A legnagyobb rendezvények látogatottsága

Rendezvények	2012	2013	2014	2015	2016
Birkanyíró és Birkapörkölt Főzőverseny	2500	3000	4000	5000	7000
Tiszavirág Fesztivál	-	4000	5000	7000	8000
I love Senta Fesztivál	-	2500	3000	3000	4000
Városnap	6000	6000	8000	10000	15000
Karácsonyi Vásár	2000	2500	3000	3000	4000

Forrás: A szervezők becslése

Jó kiindulási alap a már létező és működő rendezvények sokasága, amelyek a művelődési élet különböző területeit fedik, a kortárs művészettől a hagyományos népművészetekig. Ezeknek a célközönsége jórészt a helybeliek és a környékeliek. A község által támogatott rendezvényeken kívül vannak még kisebb, szűkebb szakterületre vonatkozó összejövetelek, mint amilyen a pécsi és újvidéki művészeti akadémiák diákjainak nyári tábora. Ezen alkalmakkor művészeti akció keretében megjelölik a város neves házait, ezzel rájuk irányítva a figyelmet. Az építészeti hagyaték védelmére figyelmeztetnek mindenkit. A tábor témája a művészeti és az építészeti örökség őrzése, ezért nagyon értékes. Az önkormányzatnak még hatékonyabban kellene támogatnia a hasonló kezdeményezéseket. Az ilyen rendezvények hozzájárulnak a község nemzetközi bemutatkozásához, a külföldi oktatási intézményekkel való szorosabb együttműködéshez.

Civil- és egyéni kezdeményezések

Zentán mintegy nyolcvan civil szervezet működik (legtöbbjük a művelődés területén). Ami mindegyiket a legjobban nyomasztja, az a működési tér hiánya. Sem kiállítási terük, sem megfelelő saját működési helyük nincs. A Városi Könyvtáron, a Művelődési Házon és a Vajdasági Magyar Művelődési Intézetén kívül nincs igazán olyan terület, amely a helyi lakosság és az ide látogatók kiállítási igényeit ki tudná elégíteni.

¹⁰ Ez csupán néhány rendezvény, melyeket a 2014-től 2020-ig terjedő időszak akciótervéből, és a 2014-től 2020-ig terjedő fejlesztési stratégia dokumentumaiból emeltünk ki. A további rendezvények ugyanebben a dokumentumban találhatóak a 82-83. oldalon.

Zentán két kórus és hat művelődési egyesület működik. Az önkormányzat által rendezett műsorokon ezek az egyesületek mindig jelen vannak. A magyar társulatoknak több rendezvényük és vendégszereplésük van. Egy ilyen jelentős rendezvény, ahol fellépnek a zentai művelődési egyesületek, a Mosolytenger gyermekfesztivál. Zentán él és alkot még Mezei Szilárd, aki kortárs dzsessz és improvizatív zenével foglalkozik. A Kálmán zenész házaspár ugyancsak Zentán él. Az ő munkásságuk is lehet egy potenciális idegenforgalmi lehetőség¹¹.

Ahogy a *Műemlékek és műemlék jellegű épületek* fejezetben megállapítottuk, a tárgyi örökségnek ez a része rossz állapotban van, tatarozásuk is esetleges. Létezik olyan kezdeményezés, mely szerint minden egyes ilyen épület legyen megjelölve. A Muškatirović Jovan művelődési és történeti társaság 2016-ban kezdeményezte, hogy hivatalosan és folyamatosan védve legyenek ezek a zentai épületek. Kor és jelentőség alapján elkészült egy sürgősségi jegyzék, amelyben hármas épületcsoportokban esnének át egy bizonyos védelmi folyamaton, amelynek célja, hogy a Szerb Köztársaság védett kulturális örökségének részévé váljanak. Emellett indítványozzák a Muškatirović Jovanról elnevezett fesztivál létrejöttét, a Tisza első és legrégebbi fahídjának kikutatását és bemutatását¹². Ebből is látszik, hogy a civil kezdeményezések a tárgyi és a szellemi hagyaték védelme és megőrzése terén is elkezdtek tevékenykedni.

A hosszú éveken át tartó és következetes egyéni munka kiváló példája a régi mesterségek háza, ahol a környék elfeledett szakmáinak tárgyi hagyatékát tekinthetjük meg. Mintegy 10.000 tárgy gyűlt össze 30 év alatt, amelyek egy múzeum alapját képezhetnék. Ahhoz, hogy múzeumi tárlatként lehessen kezelni, fel kellene dolgozni a tárgyakat. Jelenleg csak a tulajdonossal megbeszélte időpontban lehet látogatni a magánházban lévő gyűjteményt.

Régi- és kézműves mesterségek

A kisiparban feltűnő, hogy újabban¹³ fiatalok is vállalkozásba kezdenek, főként a minőségi, kézműves élelmiszergyártás területén. Olyanok is vannak köztük, akik Zenta történelmi és kulturális rétegére építve igyekeznek termékeiket eladni, azokat összekötve a város történéseivel, rendezvényeivel.

A legismertebb zentai sütemény az Almási-féle marcipán, amely hagyományos családi receptúra alapján készül. A zentai Idegenforgalmi Szervezetnek köszönhető, hogy ezeket a marcipánokat összefüggésbe hozták a zentai csatával, így jöttek létre a Savoyai Jenő és a II. Musztafa szultán arcképével díszített marcipántallérok, amelyek mostanra emléktárgy jellegűt öltöttek. Az Almási-féle cukrászdában adottak a feltételek, hogy akár egy egész csoport turista kézműves foglalkozás keretében, aktív programként elsajátítsa ennek a hagyományos marcipánnak az elkészítését.

Az Almási cukrászdát, amely a város központjában található vendéglátóipari objektum, a közelmúltban újjátöltötték fel, korszerűen felszerelték, de sajnos semmiféle olyan sajátossággal nem rendelkezik, amely a generációkon átívelő családi hagyományra utalna. A cukrászda árukínálatában főként olyan sütemények vannak, amelyek a vajdasági és szerbiai cukrászdai kínálatban mindenütt megtalálhatóak. A marcipántallérok csupán mellékesen

¹¹ Ha zenéről van szó, meg kell említeni Kraljić Darkót, a jugoszláv könnyűzene egyik úttörőjét, aki a zentai Tisza-parton komponálta a *Csónak a Tiszán* („Čamac na Tisi”) című dalt, amely dal egy olyan szellemi termék Zentának, amelyet a turisztikai kínálat részévé lehetne tenni.

¹² Ezeket az adatokat a kulturális erőforrások fókuszcsoport keretében kaptuk Ramadanski Raškótól.

¹³ A 2015-től a 2016-ig terjedő időszokról beszélünk.

vannak jelen, érdemtelenül háttérbe szorítva. Amennyiben az Almási cukrászdához hasonló vendéglátóipari objektumok magukat részévé kívánják tenni az idegenforgalmi kínálatnak, akkor elkerülhetetlen az ügyviteli politikán és a vizuális megjelenésen való változtatás.

A Réel cég 2015 óta dolgozik Zentán. Kézműves csokoládét és pralinét készítenek minőségi alapanyagokból (belga csokoládéból és szerbiai gyümölcsökből). A műhelynek van olyan helyisége, ahol ezekből a minőségi csokoládékból termékkóstolót és árusítást lehet tartani. A Réel vállalkozás és a zentai Idegenforgalmi Szervezet között jó együttműködés áll fenn – a *Zentai Csata* feliratos csokoládékat emléktárgyként árusítják. Terveik között szerepel egy csokoládémúzeum megnyitása is.

A Forma Galéria egy olyan kézművesipari vállalat, ahol a kerámiatermékek eladása mellett műhelymunka keretében agyagtárgyak gyártására lenne hely. Jelenleg a helyszínen lehet követni a gyártási folyamatot, de nincs kapacitás a látogatók szervezett formában történő műhelymunkájára, például arra, hogy maguk ügyeskedhetnének, próbálkozhatnának az agyag megformálásával.

Amikor a zentai kézműiparról van szó, ki kell emelni a Manufaktura műhelyt, amely magas minőségű, kézzel készített szépségápolási szereket gyárt. A műhely üzleti részében látható a gyártási rész is. A testápoláshoz tanácsokat is lehet kapni közvetlenül a gyártótól. A kozmetikai szerek (szappanok, krémek, dezodorok, fürdőhabok stb.) Ezek a termékek Zenta idegenforgalmi kínálatának részét képezhetik, mert eredeti, megfelelő árfekvésű és jó használhatóságú szerekről van szó (amelyek a maguk csoportjában a legkelendőbbek).

Mintegy 60-70 kézműves tagja a Rozetta civil szervezetnek, ám szervezettségük nem megfelelő. Ez a hiány abból ered, hogy piacorientáltságuk rossz (nincsenek kereskedelemre bejegyezve), ezért termékeiket sem az Idegenforgalmi Szervezetnek, sem a turistáknak nem tudják eladni. Tudni kell erről a szervezetről, hogy őrzi a fehérhímzés és a mintadrukkolás - mintaalap nyomtatásának hagyományát.

Gelbstein Albert zentai műhelye ismert volt e téren. Ehhez a hímzéshez egyes rajzolók készítették a sablonokat és a mintákat. A műhely legaktívabb időszaka a két világháború között volt. A Városi Múzeumban található az ebből az időszakból származó 1600 minta sablongyűjteménye. Zentán él még néhány olyan asszony, aki ezt a mesterséget ma is űzi¹⁴.

A Karácsonyi Vásáron sok kézműves tárggyal szembesültünk, amelyeket ott árusítanak. Egy fafaragóval való beszélgetés során megtudtuk, hogy a fiatalok nem érdeklődnek az ilyen jellegű munkák iránt¹⁵.

Mindebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy Zentán jelentős számú iparos dolgozik, akik jó minőségű termékeket gyártanak, amelyeket a turizmusban fel lehet használni. A Községi Tanács turizmussal megbízott tagjával való megbeszélés során felmerült annak a szükséglete, hogy kötni kellene a kézműipari termékeket Zentához és a zentai csatához, mégpedig átgondoltan és szervezeten.

A régi és kézműves mesterségek számára jó bemutató és értékesítő helyet jelenthetne a Hajós utcai raktár, ahol maguk a kézművesek állíthatnák ki.

¹⁴ Az adatokat Nagy Abonyi Ágnes néprajkutatótól kaptuk a Városi Múzeumban.

¹⁵ A fafaragó tálcaikat, alátéteket és vágóeszközöket gyárt, amelyeket a turisták itallal és étellel való felszolgálatát szolgálhatnák az éttermekben.

Híres zentaiak

Zentának több híres szülőtte van (Stevan Sremac, Fekete Mihály, Jovan Đorđević, Dudás Gyula, Muškatirović Jovan, Thurzó Lajos, Bugarski Stefan és még sokan mások). Közülük csak nagyon kevés személynek megjelölt a szülőháza, alkotói tevékenységének színhelye. Több híres zentainak vagy a városhoz köthető személynek van mellszobra Zentán. Stevan Sremac, Gombos Gábor, Jovan Đorđević, Jovan Joca Vujić, Tóth István, Raičković Stevan, Szél Endre, Berényi János, Gerő István és Bolyai János szobrán kívül semmi sem utal ezen alkotó személyek életére és munkásságára, ami a látogatókat lekötné és segítené abban, hogy megismerkedjenek munkásságukkal. Az idegenforgalmi kínálatban a híres zentaiak kiváló színfoltot képviselhetnének, ami egyaránt érdekes lehetne a szerbiai és a magyarországi érdeklődők, látogatók számára.

A TURIZMUS SZERVEZETTSÉGE, INFRASTRUKTÚRÁJA ÉS KAPACITÁSA

- **Jó a közlekedési összeköttetés**
- **Kisebb csoportok és magánszemélyek igényeit kielégítő elszállásolási kapacitások működnek**
- **Nagyobb csoportok számára nem elegendő a hotelkapacitás**
- **Kielégítő a vendéglátói befogadóképesség**
- **Nincs olyan ügynökség, amely ide utaztatná a turistákat**
- **Hatékony az idegenforgalmi szervezet, de hátrányt okoz, hogy kevés a munkatársa**
- **Szükséges az idegenforgalomban dolgozók szakmai továbbképzése**

Közlekedési összeköttetés

A fő útvonalakhoz mérten Zenta községnek kedvező fekvése van. Itt halad keresztül az Újvidék–Zenta–Szeged főútvonal. Kelet-nyugati irányban Topolyával, Csókán keresztül pedig Nagykikindával van kapcsolata. A Szabadka–Nagykikinda vasútvonal Zentán halad keresztül. A Tisza nemzetközi folyamhajózási útvonal, ám nagyon fejletlen ez a közlekedési mód. Szerbiában ilyen utasforgalom szinte nem is létezik. A teherforgalom is csak valamivel fejlettebb, az is inkább a homok, a sóder és más ömlesztett áru szállításában merül ki.

Elszállásolási lehetőségek

Zenta község területén különböző típusú és minőségű elhelyezési lehetőségek találhatóak. Minden szálláshely magántulajdonban van. A város egyetlen, három csillagos szállodája ötven ágygal rendelkezik, de van hostel része, amely alkalmas diákkirándulók fogadására. A szálloda jelenlegi befogadóképessége nem elegendő nagyobb csoport fogadására. Emiatt nem lehet továbbfejleszteni a sportturizmust (a sportolók felkészítő- és edzőtáborát itt tartani), és nem teszi lehetővé a konferenciaturizmust sem.

2. táblázat Elszállásolási lehetőségek

	2012	2013	2014	2015	2016
Regisztrált elhelyezési egységek	8	3	6	6	7
Ágyak száma	178	146	178	184	209

Forrás: Jelentés Zenta Község Idegenforgalmi Szervezete munkájáról és pénzügyi üzletviteléről 2012., 2013., 2014., 2015., 2016. évekre

Zentán és környékén a szobák és lakosztályok kiadása a leggyakoribb szálláskiadási mód. Nagyon tarka a kínálat az elhelyezkedés és a minőség tekintetében. Vannak szabályosan és törvényesen működő, de vannak illegális és félillegális szálláshelyek. Egyre égetőbb az új, magasabb szintű szálláshelyek utáni igény, de még mindig sok az olyan kiadó szoba, amely alig tesz eleget a legalapvetőbb feltételeknek. Ezért kell a szállásadókat is képezni, hogy felismerjék a turisták szükségleteit és elvárásait. Gyakorlati együttműködésre van szükség a turizmus minden egyes résztvevőjével, hogy Zenta idegenforgalma minőségesebbé váljon.

3. táblázat Turisztikai forgalom

ÉV	ÉRKEZÉS			ÉJSZAKÁZÁS		
	összesen	hazai	külföldi	összesen	hazai	külföldi
2012	2919	1244	1675	7808	1776	6032
2013	3879	1116	2763	14152	1706	12446
2014	3218	1367	1851	9637	3122	6515
2015	3965	1630	2335	11680	4552	7128
2016	5268	3496	1772	17304	12767	4537

Forrás: *Szerbia Statisztikai Intézete, Szabadkai Statisztikai Osztály*

Az új szálláshelyek nyitása, mint a SPA és wellness központ, valamint a borászat, mint kísérő tevékenység, jó lehetőség Zenta minőségi turisztikai kínálatának beindítására. Ezzel nőhetne az itt töltött napok száma és az áruforgalom is.

Vendéglátóipari lehetőségek

A vendéglátás befogadóképessége és kínálata Zentán széles skálán mozog. Az éttermek, kávézók, cukrászdák, pizzériák, klubok, diszkók mindegyike képes teljes mértékben eleget tenni a helyiek és az ideutazók elvárásainak. Vannak köztük nagy múltra visszatekintő vendéglők, amelyek jellegzetes ételeikről, kínálatukról ismertek már régóta. Az ilyen létesítményeknek Zenta idegenforgalmi kínálatában méltó helyet kell biztosítani, de a minőség javítása érdekében a szállásadókhöz hasonlóan képezni kell a vendéglátókat is.

Turisztikai ügynökségek

Zentán három utazási iroda működik, amelyek elsődlegesen az országból való kiutaztatással foglalkoznak. Nincs olyan ügynökség, amely a turisták ideutaztatását tűzné ki célul, hirdetné a város idegenforgalmi lehetőségeit és kínálatát. Kivételt csupán a vadászturizmussal foglalkozó ügynökségek képeznek.

Az Idegenforgalmi Szervezet

Zenta Község Idegenforgalmi Szervezete 2006-ban alakult azzal a feladattal, hogy a község turizmusát fejlessze és az idegenforgalmi lehetőségeket bemutassa. A város turisztikai népszerűsítésén túl foglalkozik az ideutazók idegenvezetésével és hasonló tevékenységekkel, amelyeket az SZK *Turizmusról szóló törvénye* előirányzott. A zentai TSZ fontos szerepet játszott a turisztikai kínálat kialakításában, a szervezési menedzsment létrehozásában, mint amilyen a turisztikai kínálat minden tagjával való együttműködés és azok koordinálása, szórakoztató, művelődési és turisztikai műsorok szervezése és kivitelezése. Komplex idegenforgalmi kínálat megformálásán dolgozik, ezért alakított ki jó együttműködést a szállásadókkal, a vendéglősökkel, a művelődési intézményekkel, az

emléktárgyak gyártóival, a kézművesekkel, a művelődési egyesületekkel, sporttal, környezetvédelemmel és területfejlesztéssel foglalkozó szervezetekkel. A zentai Idegenforgalmi Szervezetnek megfelelő helyen van az irodája, kiválóak a szakemberei, de ilyen kevés dolgozóval nem lesz képes a jövőben megfelelő mértékben szerepet vállalni a fejlesztési terv kivitelezésében. Elkerülhetetlen, hogy mihamarabb bővüljön az ott dolgozó munkatársak száma.

Polgárok egyesületei

Zentán a civil szervezetek, az NGO-k aktivitása kimagasló szintű. Mintegy nyolcvan civil szervezet dolgozik a községben (többségük a művelődés területén). Munkájukat a művelődési témaköröknél már tárgyaltuk. A művelődési és a környezetvédelmi civil szerveződések talán a legjelentősebbek a turizmus fejlesztése kapcsán. Pótolhatatlan szerepüket ki kell emelni a turisztikai jelentőséggel is bíró rendezvények szervezésben. Az önkormányzattal és az Idegenforgalmi Szervezettel jó az együttműködésük.

A TURIZMUS MENNYISÉGI MUTATÓI ZENTÁN A 2016-OS ÉVBEN

A 4-es számú táblázat azokat a hivatalos adatokat foglalja magába, amelyek Zenta község Idegenforgalmi Szervezetének 2016-os munkájáról és pénzügyi ügyviteléről szóló jelentésben, valamint a Szerb Köztársaság 2011-es lakossági-, háztartás- és lakásösszeírásában szerepelnek. Ezek alapján az adatok alapján tüntettük fel a lakosság számát, a turistákét és az éjszakázásokét, a rendelkezésre álló szálláshelyek és ágyak számát, valamint a turizmusban foglalkoztatottak számát. Zenta község 23 316 lakosa közül 7389-nek van munkahelye, közülük 127-en az idegenforgalomban dolgoznak. Ezek szerint a község 100 foglalkoztatottjából 1,7-en dolgoznak a turizmusban (5-ös táblázat). A turizmusban foglalkoztatottak legnagyobb része a szállásadás területén és a vendéglátásban dolgozik (összesen 125-en), ketten dolgoznak Zenta község Idegenforgalmi Szervezetében (*A Szerb Köztársaság lakosság, háztartások és lakások összeírása, 2011*). Zenta községben a szálláshelyek esetében 209 regisztrált ágy van (4-es táblázat), összesen 7 regisztrált, elszállásolásra alkalmas létesítménnyel (az adatok Zenta község Idegenforgalmi Szervezete 2016-os évi munkájáról és pénzügyi ügyviteléről szóló jelentésből származnak).

4. táblázat

KÖZSÉG	A lakosság száma	A turisták száma	A megvalósított éjszakázások száma	Az ágyak száma	A foglalkoztatottak száma a községben	A turizmusban foglalkoztatottak száma
ZENTA	23316	5494	17860	209	7389	127

Forrás: Zenta község Idegenforgalmi Szervezete 2016-os évi munkájáról és pénzügyi ügyviteléről szóló jelentésből, valamint a Szerb Köztársaságban a 2011-es évi lakossági-, háztartási- és lakások összeírásából

Az 5-ös számú táblázat a turisták számát a lakosok számához viszonyítva mutatja be, majd az ágyak számát a lakosok számához viszonyítja, a turisták átlagos tartózkodásának napjait, a kapacitások kihasználtságát, amelyet százalékban fejeztek ki a vendégnapok számának mérésével, valamint kifejezi a turizmusban foglalkoztatottak számát a többi foglalkoztatott számához viszonyítva. Az eredmények azt mutatják, hogy községi szinten 100 lakosra 24 turista jut, amikor pedig az ágyak számáról van szó, akkor 100 lakosra 0,9 ágy jut. A turisták átlagos tartózkodása Zenta községben 3,3 napot tesz ki, az elhelyezési kapacitások teljes kihasználtsága 85,4 nap, vagyis éves szinten 23,4%-ot tesz ki, ami mindenképpen az ajánlott 33%-os kvóta alatt van, amelyet az Egyesült Nemzetek Szervezetének fejlesztési programja ajánl.

5-ös számú táblázat Zenta község turisztikai fejlettségének mennyiségi mutatói

KÖZSÉG	A turisták száma a lakosság számához viszonyítva	Az ágyak száma a lakosság számához viszonyítva	A turisták átlagos tartózkodása (a napok számával)	A kapacitások kihasználtsága a napok mérésével (éves szinten)	A kapacitások kihasználtsága %-ban (éves szinten)	A turizmusban foglalkoztatottak az összes foglalkoztatott számához

	(100 lakos)	(100 lakos)	mérve)			viszonyítva (*)
ZENTA	24	0,9	3,3	85,4	23,4	1,7

(*) A számítás 100 lakosra készült.

ZENTA MINT IDEGENFORGALMI ÚTICÉL ÉS A TELEPÜLÉS ÉRDEKESSÉGEINEK WEBES, INTERNETES BEMUTATÁSA

Az úticél reklámjának kidolgozásakor figyelembe kell venni azt a tény, hogy manapság az internet az idegenforgalomnak kihagyhatatlan része. A turistákkal folytatott kommunikációban elengedhetetlenül szükséges, mivel az utazással kapcsolatos döntések meghozatalában az internet nyújtotta információk fontos szereppel bírnak. Napjaink turistájának elvárása már meghaladja az alapvető internetes bemutatók formai kereteit, amelyek jobbra csak az egyirányú bemutatását adják az idegenforgalom tárgyának, az pedig nagyon hasonlít a klasszikus kommunikációs modellekhez. Változtak a kommunikációs csatornák, egyre dominánsabb szerepet kap a fogyasztó (a turista), ami gyökeres változásokat hoz. A fogyasztókkal folytatott interaktív kommunikációs mód magával hozta, hogy a turisztikai célpontok kiválasztásának eldöntésekor a Web 1.0 technológiáról áttérjünk a Web 2.0 technológiára. Ezzel reflektorfénybe kerültek a közösségi háló, a blogok, egyre nagyobb „virtuális teret” hódítanak az audiovizuális útvezetők (leginkább podcast formájában), interaktív térképek és virtuális túrák. Az információt megjelentető és szolgáltató oldalokról áttért a világ az interaktív és közösségi jelenlét adó oldalak használatára. A legfrissebb kutatások szerint a felhasználók részéről az utazás tervezése kapcsán történő internethasználat változásai a következő öt kulcsfontosságú irányzatban foglalhatóak össze:

1. Az utazások tervezésében használják az internetet, mint az információk fő forrását (az USA-ban ez már elérte a túltelítettségi szintet).
2. A turisták alkalmazkodnak az internethasználat változásaihoz (a Web 1.0 technológiáról a Web 2.0 technológiára való áttérésben).
3. A turisták ma már jobban érdeklődnek a másodlagos turisztikai kínálat (múzeumok, mozik, éttermek, üzletközpontok, előadások stb. látogatása), mint az elsődleges turisztikai termékek iránt (szálláshely, ellátás vagy utazás).
4. Offline médiumokat használnak kiegészítő információforrásként.
5. A közösségi hálózatok az interneten egyre markánsabb forrásaivá válnak az információk begyűjtésének.

Ebben a szöveggörnyezetben egy megadott település turisztikai kínálata előmozdításának elemzése, esetünkben Zentáé, az Idegenforgalmi Szervezet, mint ezzel foglalkozó szervezet eddigi webes bemutatkozásának és minden érintett internetes bemutatkozását kell magába foglalnia. A marketigbemutató bevezető részében elkészült a működő weboldalak tartalmi elemzése. Az eredmények bemutatása előtt azonban van néhány észrevétel, amely a turisztikai úticél népszerűsítésének céljára szolgáló oldalak elemzésének módját határozza meg. Az eddigi úticélok webes népszerűsítésének kutatását két irányból vizsgáltuk meg: egyrészt, hogy a kínálatot nyújtó szervezet honlapja milyen minőségű, másrészt, hogy a webes bemutató mennyire egyedi (használja-e az idegenforgalom céljaira a közösségi médiát, jelen van-e a közösségi hálón; blogok, podcastok, interaktív térkép stb.), illetve vannak-e az oldalon sajtósági lehetőségek (mint amilyen a szálláshely-foglalási lehetőség). Ezek a honlapok a turistáknak információkat nyújtanak az úticéljukkal kapcsolatban (elhelyezés, különböző helyszínek, érdekességek, bérleti díjak, helyi

tömegközlekedés). Lehetővé teszik a helyi turisztikai szervezeteknek, hogy kiépipítsék és átadják közösségük sajtósági értékeit, hogy meggyőzően hasson a potenciális látogatókra. A honlapok olyan kommunikációs csatornák, amelyeken keresztül bemutatható a turisztikai termék és szolgáltatás, de jó felülete lehet az információ szolgáltatásának, nemcsak az ideutazó kikapcsolódni vágyóknak, de a szakmai közönségnek is. A honlapok minőségét, így az úticélokét is négy tényező alapján ítélni lehet meg: a műszaki-, a kommunikációs-, a kapcsolati- és a meggyőzés aspektusa alapján. Egyszerűbb és gyakorlatiasabb elemzés a weboldalak esetében, ha az egész oldal tartalmának elemzése helyett a honlapra való belépéseket (ang. home page) vesszük megfigyelési egységnek. Bebizonyosodott ugyanis, hogy a turisztikai célpontok oldalain a már feltüntetett adatok szerepeltek. Ez volt a kiinduló pontja az elemzés képletének Zenta turisztikai célpontként történő webes bemutatása elemzésekor is.

Ezen aspektusok az alábbi paramétereket ölelik fel: elsődleges, hogy az oldal mire összpontosít (ezek az oldalak főként információközlő oldalaknak sorolhatók be, esetleg kereskedelminek vagy informatív-kommerciális jellegűnek), az oldal vizuális megjelenése (nagyság, kiegyensúlyozottság, a képek száma, az úticélnak van-e logója, milyen az animációja, rendelkezik-e videóanyaggal), a honlap kezelhetősége (van-e kereső programja, a szöveg mely nyelveken létezik), a szöveg- és a reklámfelületek közti viszony (banner, *pop-up* hirdetések), linkek a közösségi média irányába (közösségi háló) és interakció a látogatókkal (az úticél térképe, információk az időjárásról, eseménynaptár, szobafoglalási lehetőség). Az elemzéssel az úticélnak tekinthető alanyok honlapjait (37 honlap) öleltük fel, akik az előző elemzésben, mint úticél kerültek leltárba: a turisztikai szervezet, az elhelyezés létesítményei, a vendéglátás létesítményei, a sportlétesítmények és a művelődési szervezetek (lásd az 1-es mellékletet). A weboldalakot követik az internetes kereső programok. A felsorolt mércék alapján az érintett felek honlapjaira az alábbi észrevételeket tesszük:

A felsorolt 37 érintett oldalból 17 honlapot lehet megtalálni, amennyiben kulcsszóként az intézmény megnevezését írjuk be a keresőbe. Ha az esetleges látogatókkal való kapcsolattartásról van szó, ez így magában nem mutatja az internetes jelenlét valós állapotát, vannak ugyanis olyan szervezetek, amelyek a honlapjukat eltérő néven jegyzik, ezért hozzájuk csak közvetett úton juthatunk el. Manapság a gyors, digitális kommunikáció idejében minden többletvekenység az esetleges látogatókkal való kapcsolattartást rontja, nehezíti az információszerzést, akár el is tántoríthatja a látogatókat. Az elérhető weboldalak működő lapjainak többségénél dominál a kereskedelmi jelleg, többségüknek mindössze egy-két oldala nyitható, annak is több mint fele csak képekből áll. Kevés az a szöveges rész, ami egyébként is javasolt az ilyen jellegű oldalak kidobozásakor, marketing szempontból pedig az érintett felek mindegyikénél az egységes identitásnak kellene megjelennie. Egy turisztikai célpont sajátos beazonosítója lehet, ha van logója és jelmondata, amivel utal az egyedi sajtósági(ok)ra. A jelenlegi oldalak elemzésekor feltűnt, hogy ezek az elemek csak az Idegenforgalmi Szervezet és a Községi Sportszövetség esetében vannak jelen. Ebből is látszik, hogy az önkormányzat szervezeteiről van szó. A többi érintett fél, főleg a magánvállalkozók, nem érzik szükségét annak, hogy azonosuljanak a sajtósági azonosító jegyekkel, ami jelezheti a fejlesztési stratégia ismeretének hiányát vagy a vele való azonosulás képtelenségét, esetleg az érintettek nem tudnak erről a márkanevről.

Hogy milyen mértékben interaktív egy oldal, azt a következő paraméterek figyelembe vételével állapíthatjuk meg: van-e rajta animáció, mozgóképes vagy hangzó anyag, esetleg térkép, keresőprogram a közösségi elérhetőség céljából, a blogoknak van-e linkgyűjteményük, a foglalási rendszerhez van-e hozzáférésük, időjárás előrejelzés, bannerok és *pop-up* hirdetések jelenléte fennáll-e. Reménykeltő, hogy a bannerok és a *pop-up* hirdetések jelenléte minimális (azon reklámoké, amelyek a keresőablakra ugranak ki, amikor egy oldalt meg szeretnénk nézni). Az általunk vizsgált oldalak egyikénél sem volt konkrét *pop-up* hirdetés, illetve az elemzett oldalak közül csak egynél fordult elő banner.

Mivel ezen a weboldalon információt adó mód a fogyasztókkal való kommunikáció egyirányú változata, a használók úgy kapják meg az információkat, hogy azokra nem tudnak reagálni, és a többi felhasználó sem láthatja azt, vagyis minden interaktivitást nélkülöznek ezek a weboldalak. Ennek a hiányosságnak tudatában vannak az érintett szervezetek. Emiatt a tényező miatt vannak azon az állásponton, hogy „az információt közlő és tároló felületek” helyett át kívánnának térni „az interaktív és közösséget formáló felületek” működtetésére.

Az interaktivitás egyéb ismérveinek áttekintése után megállapítható, hogy itt már több a figyelmeztető jel. Az elemzett oldalak esetében nem jellemző a hang- és videóanyag jelenléte (a 16 oldal közül csak egy esetben található ilyen). El kell mondani, hogy az ilyen anyag jelenléte alatt nem csupán az egyes közösségi hálózatokon lévő (mint pl. a Youtube) hivatalos bemutatókra utaló linkeket értjük, mert ezek lehetnek a fogyasztók által létrehozott anyagok bemutatásának a lehetőségei is (angolul: user generated content). Az ilyen tartalom használata számos előnnyel jár. Az idegenforgalomban a fogyasztók által létrehozott tartalmak közlése a legnépszerűbb, főleg az úticél első alkalommal történő látogatásakor, vagy amennyiben ismert, nemzetközi helyre utaznak. A magányos utazások alkalmával kisebb arányban vannak jelen az ilyen tartalmak. A fogyasztók által kreált tartalmakkal gyakran azonosulnak mások is, a család, a barátok vagy azok, akik hasonlóan gondolkodnak, így az ideutazók számára alapvető információ forrássá válik. A potenciális látogatók számára ez a hírforrás hitelesebb, mint amit az utazási ügynökségtől kaphat, ezért is kezelik egyféle elektronikus, kommunikációs javaslattevő sajtószerű formaként. A vizsgálat tárgyát képező hivatalos honlapokat a közösségi hálózat linkgyűjteményeivel kellene tovább bővíteni. A felmérés szerint csupán hat weboldal használ közvetlen utalásokat a közösségi portálokra (mint a Facebook, Twitter, LinkedIn stb.). Emellett a közösségi hálózatokon a közvetített tartalomnak olyan formát kell adni, amely serkenti az interaktivitást, elkerülendő, hogy ugyanazok az információk kapjanak helyet egy újabb felületen, amelyek már megjelentek a honlapon.

Zenta község idegenforgalomban érdekelt ügyfelei honlapjának elemzése alapján az egyik legfontosabb észrevételünk a blogok jelenlétének teljes hiánya. Az idegenforgalomban egyre nagyobb szerep jut a blogoknak. A turistablogok többsége támogatja az utazóközönség egymás közti kommunikációját. Általában személyes blogokról van szó, amelyek szerzői (a bloggerek) személyes tapasztalataikat osztják meg utazásaikról egyféle online napló formájában. Mindenki a saját történetét meséli el. Ezt alkalmazzák a blogírók ebben az internetes formában, amikor egy-egy célpontról tapasztalataikat teszik közkinccsé. Ezek a blogok gyakran terjedelmesebb és részletesebb információforrások, mint a megszokott és hagyományos utazási hírközlő módok (az utazási ügynökségek weboldalai, az idegenforgalmi szervezetek, idegenvezetők vagy kiadványok stb.), ezért váltak sajtószerű módon a közvetett úticélbemutató fontos módjává. Ezek alapján Zenta község idegenforgalmi kínálatának, minőségétől függetlenül, feltétlen szüksége van az ilyen módszerrel történő népszerűsítésre. Szinte teljesen mindegy, hogy az a blog személyes- vagy úticélblog.

Lezárásként el kell mondanunk, hogy az idegenforgalomban érdekelt honlapjain nem észlelhető Zenta község idegenforgalmi fejlesztési elképzeléseivel való összehangoltság. Térképet csupán öt oldalon találunk, keresője vagy helyfoglalási lehetősége csak egy oldalnak van, eseménybejelentőt csupán az Idegenforgalmi Szervezet honlapja működtet. Ilyen lehetőségek működtetése a helyi idegenforgalomban érdekelt felek honlapján felkelthetné a turisták érdeklődését abból a célból, hogy Zentán töltsenek néhány napot vagy meghosszabbítsák itt-tartózkodásukat. Mindemellett fontos lenne a turizmusban érdekelt kínálatát összehangolni a tevékenységekkel, mert csak ezen a módon érhető el minőségesebb szállás és ellátás, a művelődési és környezeti lehetőségek jobb kihasználtsága.

A következő irányelveket kellene figyelembe vennie Zenta turizmusának és egyes szervezeteinek webes bemutatói áttekintése után a hatékonyabb bemutatkozási forma érdekében:

1. Úgy kell megfogalmazni és feltölteni a honlapokat, hogy a keresési kulcsszavak a potenciális látogatókat közvetlenül a keresett honlapokra és a kért információhoz juttassa.
 2. A honlapokat kapcsolatba kell hozni a közösségi hálók honlapjaival, ahol olyan tartalmakat kell elhelyezni, amelyek serkentik az interaktivitást (a tartalom megosztása, kommentárok elhelyezése, az egyetértés vagy az egyet nem értés kifejezése bizonyos kérdésekben, részvétel különféle online pályázatokon és versenyeken stb.).
 3. A használok által létrehozott tartalmakat megjelentetni a honlapon.
 4. Kapcsolatokat keresni személyes- és úticél blogokkal, amivel növelni lehetne a helyi kínálat tárgyilagos megvilágítását.
 5. Felsorakoztatni a honlapon mindazokat a lehetőségeket, amelyeket a fejlesztési stratégia magában hordoz és javasol (térkép, kereső, időjárás előrejelzés, eseményhirdetés, kapcsolatteremtési és foglalási rendszer).
-
1. melléklet A honlapok elemzése

Stejholderi/ Veb-sajtovi		Honlap		A kezdő oldal mérete		A kezdő oldal külalakja		A képek száma		Az űti cél jelszava és kódja		Animáció		Pop-up hirdetések		Audio anyag		Videó anyag		Térkép		Kereső		Nyelvek		Banerek		Linkek társasági hálózattal		Linkek blogokkal		Az események bejelenté		Az elhelyezésg el		Időjárás előrejelzés		Android applikációk			
		Létezik	Nem létezik	Kicsi	Nagy	Kiegészítő	Nem	Kicsi	Nagy	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Egy	Helyi	Több	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem			
Szálláshelyek	Anna Vendégház	x			x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		
	Tiszaház Vendégház		x																																						
	Bali Szobák	x			x	x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x	
	Gyümölcsök Királynője falusi vendéglátó			x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x	
	Hotel Royal	x			x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x
Vendéglők	Etnogold		x																																						
	Gorštak	x			x	x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x	
	Papuli	x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x	
	Gril		x																																						
	River		x																																						
	Trocadero	x			x	x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x	
	Mignon		x																																						
	Caffe Style	x		x			x	x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x	
	Syrah - The Winehouse	x		x			x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x
	Mojo Club	x		x			x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x
	Rin Tin Tin-rock club		x																																						
	Zen Club	x		x			x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x
	Almási	x		x			x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x
Kriska	x		x			x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x	
Méhecske		x																																							
Sportlétesítmények	Városi Stadion	x			x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		
	Teniszpálya		x																																						
	Úszómedence		x																																						
	Tekepálya		x																																						
	Sportcsarnok		x																																						
	Zenta Község Sportszövetsége	x			x	x		x	x		x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x			
	A tiszai sporthorgászok egyesülete	x			x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		x		
Művelődési Szervezetek	Thurzó Lajos Művelődési-Oktatási Központ "Thurzó Lajos"		x																																						
	Művelődési Ház (színház)		x																																						
	Városi Múzeum		x																																						
	Városi Könyvtár		x																																						
	Felsőhegyi Könyvtár		x																																						
	Tornyosi Könyvtár		x																																						
	Zentai Magyar Kamaraszínház		x																																						
	Vajdasági Magyar Művelődési Intézet		x																																						
	Stevan Sremac Helyismereti Alapítvány Sremac		x																																						
Történelmi Levéltár		x																																							
	Zenta Község Idegenforgalmi Szervezete	x		x		x		x	x		x		x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x				
	Zenta Község	x		x		x		x		x		x		x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x		x	x			

ZENTA IDEGENFORGALMA ERŐFORRÁSALAPJÁNAK ELŐNYEI ÉS HIÁNYOSSÁGAI – SWOT ELEMZÉS

SWOT elemzésen Zenta község erőforrásalapjának beazonosítását és részletes elemzését értjük, amelyre építve továbbfejleszhető saját turisztikai terméke. Az alapvető célkitűzés az, hogy erősségeink tudatában tovább növeljük lehetőségeinket, a hiányosságokra pedig ügyeljünk és csökkentjük a környezet gazdaságára tett rossz hatásait, valamint elkerüljük vagy meggátoljuk azokat. Az idegenforgalmi fejlesztés stratégiai tervezéséhez a kapott információk, először az időrendi távlatok alapján kezdhetünk hozzá.

Zenta turizmusának SWOT elemzése az alábbiak alapján készült:

- 1) Zenta község természeti-, sport- és szabadidős erőforrásainak elemzése
- 2) Zenta község kulturális erőforrásainak elemzése
- 3) Zenta község turisztikai infrastruktúrája, kapacitása és szerveződésének elemzése
- 4) Zenta község mint turisztikai úticél és az ebben érdekelt felek internetes népszerűsítése

Ezen program kidolgozása során parciális SWOT elemzéseket készítettünk az erőforrások fő csoportjai szerint (6. táblázat, 7. táblázat, 8. táblázat). Ezek alapján a táblázatok alapján vezettük le az általános (teljes) SWOT elemzést (9. táblázat), amely képezte az aktivitási tervek megállapításához szükséges alapot.

6. Táblázat: Zenta község természeti-, sport- és szabadidős erőforrásainak SWOT elemzése

erősségek	gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - fejlett a vadászturizmus (létezik ügynökség, amely a vadászturizmussal foglalkozik) - kiépített a vadászterület - a sporthorgászatra, az evezésre és a vízi sportokra kiváló feltételek adottak - a Népkert területe - a Halászcsárda Üdülőtelep - a Tisza menti töltés, mint kerékpáros korridor - léteznek NGO-k, amelyek tevékenységi területe a természeti javak védelme és őrzése - természeti ritkaság: a <i>Tiszavirág rajzása</i> - kitűnőek a feltételek a horgászásra, a tiszai hagyományos halászat létezik - multifunkcionális sportcsarnok - lánbtenisz verseny a Halászcsárdán - nagyszámú aktív sportegyesület működik - a sportegyesületek érdekelték a turizmus kínálatának kiszélesítésében 	<ul style="list-style-type: none"> - a Tisza-part rossz karbantartása - nincs rendezett strand - a Népkert területe nincs megfelelő mértékben kihasználva - a fedett medence rossz állapotban van, nem tesz eleget a versenyfeltételeknek (vízilabda), elkerülhetetlen az átépítése - nincs vagy nem megfelelő a sportklubok internetes oldala (nincsenek jelen a turistáknak szánt szolgáltatások) - nincs lehetőség nagyobb sportoló csoportnak megfelelő szálláshelyet biztosítani
<p>lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - a termálvíz használatának lehetősége - létezik terület, amelyen strandok vagy táborok építhetőek ki - a Tisza nemzetközi ökológiai korridor - a Tisza mint sport és szabadidős lehetőség 	<p>veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> - a Tisza folyó szennyezettségének veszélye - orvvadászat - az illegális és nem tervszerű építkezés (a folyóvízben) - a turizmus funkciójában levő természeti

<ul style="list-style-type: none"> - kapcsolat a régió csatornahálózatával - a Népkertben levő tó (sporthorgászat) - van természetvédelmi terv - fejlett a sportinfrastruktúra - kerékpárút kiépítése - a sportlétesítmények alkalmasak a fiatal sportolók versenyekre - nyári sporttáborok szervezése - a zentai Idegenforgalmi Szervezet felismerte, hogy a sport a turisztikai kínálat egyik lehetősége lehet - kajak és kenu csatornapálya kiépítése (amit használhatnának a horgászok is) - Hőlégballon Fesztivál, amely tovább bővíthetné a helyi idegenforgalom látványkínálatát 	<p>erőforrások védelmére és fejlesztésére szánt anyagi eszközök hiánya</p> <ul style="list-style-type: none"> - az erőforrásokat irányító személyek és a helyi döntéshozók közti együttműködés hiánya az idegenforgalom érdekében
---	--

A Tisza folyót leggyakrabban mint Zenta község lehetőségei keretében tárgyaljuk, de jelen van mint erősség is, amikor a tiszavirág rajzásáról és a horgászatról van szó, amely természeti erőforrások a turizmus fejlesztése alappilléreinek tekinthetők. A tiszavirág rajzása egyre ismertebb a turisták körében, amit ki kell használni rendezvényturizmusra, ami pedig az első lépés egy kis közösség számára, hogy komoly idegenforgalmi úticélponttá váljon. Ha az idegenforgalom rövidtávú tervezése szempontjából tekintünk a sport és szabadidős tevékenységekre, akkor meg kell állapítani, hogy csekélyek az esélyek komoly projektek véghezvitelére, de közép és hosszútávon a Tisza-partot a prioritások közé kell sorolni.

A helyi lakosság akarata és vágya jól használható erőforrás, ha a Tisza-parti sétányról és a folyóról van szó, több olyan egyesület is működik, amely a fenntartható fejlődés érdekében figyelemmel kíséri ezek alakulását (*bottom up*).

Sokat kellene javítani a partszakaszon és annak karbantartásán, hogy az megfeleljen a strandolni és üdülni vágyók igényeinek. Ez nagyon rövid időn belül megvalósítható. A Tisza még több látogatót tudna idevonzani a nyár folyamán, ha jobb feltételeket tudnának biztosítani a fürdőzőknek és a kirándulóknak. Ehhez hozzájárulhatna egy parthoz közeli kemping, de ami talán még ettől is fontosabb lenne, egy rendezett strand, amely kielégítő biztonságot és közegészségügyi feltételeket nyújtana. A vajdaságiak szerény fizetőképességére és a gazdasági válságra esetünkben nem fenyegetésként, hanem esélyként kellene tekintenünk, ami alkalmat adhat Zentának, hogy Vajdaság turisztikai kínálatának piacán teret nyerjen és minél markánsabb szerepet töltsön be.

Ezzel a vendéglátóhelyek egy újabb lehetőséget kapnának a nyári időszakra. Ezt a folyamatot lassítja és megnehezíti az a körülmény, hogy magát a part- és folyamszakaszt nem a község kezeli, hanem a Vajdaság Vizei Közvállalat, ezért minél szorosabb kapcsolatot kell mihamarabb kiépíteni ezzel a vállalattal, hogy zökkenőmentessé váljanak a projektek.

Ha hosszútávú tervezésről beszélünk, akkor mindennek előtt a termálvízben rejlő lehetőségek kiaknázását kell szem előtt tartanunk. A legfontosabb feladat a termálkút-furat kiaknázásának biztosítása és partnerek keresése egy wellness központ és egy magas színvonalú hotel kiépítéséhez, ugyanis ezzel a lépéssel teremthetnénk meg az idegenforgalom olyan alapját, amelyről jelenleg csupán álmodhatunk. Ebben komoly szerepet játszhat a sportturizmus (versenyek és edzőtáborok), a wellness turizmus, vagy akár a konferenciaturizmus (kisebb és közepes nagyságú találkozóknak).

Mivel a tervek szerint a Népkert a sport és szabadidős tevékenységek központja, ott helyezkedik el a sportközpont, a sportpályák, a medencék, a termálforrás, behatárolja a Tisza folyó és a tervezett jachtkikötő illetve más kiegészítő tartalmak.

7. táblázat Zenta község kulturális erőforrásainak SWOT elemzése

erősségek	gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - a művelődési élet szereplőinek hálózatba szervezettsége (műszaki szinten) - az épített örökség jelentős műemlék épületekkel bír - a művelődési szempontból fontos épületek védelmének jelenléte - kidolgozott tervdokumentációja van az építészeti örökség rekonstrukciójának - a civil társadalom nagyszámú szervezete - számos iparos és amatőr tevékenykedik - sikeres vállalkozók jelenléte a kultúra területén - a Mojo Club mint kultikus hely - a Zentai Múzeum jelenléte - a városháza tornyában lévő kiállítás és kilátó 	<ul style="list-style-type: none"> - a kulturális intézmények kiállítási termeinek hiánya - a civil társadalom tevékenységére nincs megfelelő terület - a zentai csata nem megfelelő bemutatása és nem megfelelő megjelölése (emlékművek stb.) - a közös kezdeményezésekből hiányzik az akarat - hiányzik a tervezett művelődési stratégia - a művelődési élet szereplőinek nincs vagy rossz az internetes bemutatkozása - a Stevan Sremac Szerb Művelődési Központ látogatói számára nincsenek kiegészítő tartalmak és bemutatók - rossz állapotban vannak a műemlék jellegű épületek (a tűzoltólaktanya vagy az <i>Amerika Szállóként</i> ismert épület) - a Royal Szálló belső elrendezése nem reprezentálja a műemlék művelődéstörténeti jelentőségét - a híres zentaiak bemutatása megoldatlan (történetek és bemutatók) - a kézművesipar szervezetlensége
<p>esélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> - a Zentát körülvevő középkori ásatási lelőhelyek - sok híres személyiség - a vallási turizmus fejlesztésének lehetősége - a művelődési szükségletekre több szabad terület is a rendelkezésre áll, amely adaptálható - a zentai csatát be kell kapcsolni a kulturális útvonalakba és eseményekbe - a kézművesek serkentése, hogy bekapcsolódjanak az idegenforgalomba - serkenteni a nem tárgyi kulturális örökség bemutatását - az Idegenforgalmi Szervezet részéről felismerni, hogy a turisztikai kínálatnak része a művelődési élet - a külföldi beruházókat érdekelté tenni, hogy befektessenek Zenta művelődési életébe - a háború utáni Jugoszlávia első művésztelepének festménygyűjteménye itt található - Székely Tibor gyűjteménye mint új kulturális kínálati lehetőség 	<p>veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> - a kulturális élet szereplői nincsenek kellő mértékben bekapcsolva a művelődési tervek kidolgozásának folyamatába - nincsenek pénzügyi források a művelődés terén jelentkező ötletekre és kezdeményezésekre - a művelődésben nem ismerték fel a lehetőséget, hogy idegenforgalmi vonzerővé váljon - folyamatosan megy tönkre az építészeti örökség

Zenta számos tárgyi és szellemi kulturális erőforrással rendelkezik. Az építészeti örökség Zenta egyik fontos értéke, erőforrása, különösen a szecessziós stílus jellemző erre a községre. Nagy előny, hogy az épített örökség jelentős része már aktívan áll az idegenforgalom szolgálatában (mint a múzeum épülete és a városháza tornya). A toronyban állandó kiállítása van a zentai csatának, amelyet folyamatosan fejlesztnek. A kilátóból csodálatos panoráma nyílik a városra.

A rossz anyagi helyzet ellenére a művelődésben tevékenykedők teljes mértékben kiveszik részüket a stratégiából, habár gyakran a munka legalapvetőbb költségeire sincs anyagi fedezetük. A kultúra szereplői a jelenlegi pusztán technikai jellegű együttműködésen túl nyitottak a konkrét együttműködésre és a kapcsolatok felélénkítésére, amely jelenleg csupán arról szól, hogy a közös erőforrásokat hogyan használják ki.

A kulturális intézményekben dolgozók úgy vélik, hogy az intézményeiket jobban be lehetne kapcsolni a turizmusba, azonban pillanatnyilag nincs sem személyi, sem pénzügyi lehetőségük ilyen jellegű aktivitásra. Megoldást jelenthetne, ha foglalkoztathatnának egy személyt, aki a helyi kulturális intézmények, a civil szféra és a polgárok segítségével népszerűsítene a helyi művelődési életet, bemutatná a kínálatot, összefogná, védjeggyé tenné az idegenforgalom számára. Nagy előnyt jelent, hogy számos civil szervezet, egyesület működik, mint művelődési-művészeti társulás. A velük való munka, képzésük és a turisztikai kínálatba való bekapcsolásuk Zenta turisztikai kínálatának egy új elemét jelenthetné.

Minden témakörben a leggyakoribb közös probléma a helyiség hiánya. Ezt a gondot csakis úgy lehetséges áthidalni, ha a meglévő üres helyiségeket funkcionálisan is a művelődés és a turizmus céljaira szereljük fel. Ezzel javíthatnánk a művelődési intézmények, egyesületek és alkotók lehetőségein, egy új, érdekes tér nyílna, amely a helyiek és az ide látogatók számára is újabb távlatokat nyitna.

Zenta visszafogottan viszonyul az itt lezajlott történelmi eseményekhez, a meglévő gyűjteményekhez és értékes műtárgyakhoz, valamint híres szülőiteihez, akik itt éltek és alkottak. Ennek oka nagyrészt az, hogy a községnek nincs művelődésfejlesztési stratégiája, másrészt nincsenek átfogó tervek a műemlékvédelemre, amelyek ráadásul nincsenek összehangolva a város egyéb terveivel. Az események, az emlékhelyek és a híres zentaiak jobb bemutatásához csakis a nyitott, széles körben megvitatott és megtervezett művelődésfejlesztéssel juthatnánk el, amivel összhangban a beazonosított művelődési célpontok alapján válna tervezhetővé és fejleszthetővé a turizmus is.

Rövid időn belül el kell kezdeni azokat a programaktivitásokat, amelyek az épületeket, az ismert helyeket, a híres embereket mutatják be, valamint a kézművesek csoportját is meg kell szervezni az idegenforgalomban való sikeres jelenlét érdekében.

1. táblázat Zenta község idegenforgalmi infrastruktúrája, szállás és ellátási lehetőségeinek SWOT elemzése

erősségek	gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - az egyéni és kisebb csoportok elszállásolására elegendő férőhely van - új, kevés férőhelyű szállások kiépítésében folynak beruházások - széleskörű kínálata van a szálláshelyeknek (wellness és spa, vadászturizmus stb.) - elegendő számú vendéglátói létesítmény van, kínálatuk sokrétű - a vendéglátó létesítmények közül több rendelkezik régi hagyományokkal és kidolgozott márkanévvel - sajtóságturisztikai tartalom, a vendégek bekapcsolása a házimunkákba - személyre szabott lehetőségek biztosítása, 	<ul style="list-style-type: none"> - nincs elegendő szálláshely kapacitás nagyobb csoportok számára - egyes elhelyezési lehetőségek nem elégítik ki a minimális minőségi feltételeket - a szállás és a vendéglátó létesítményeknek nincs megfelelő internetes elérhetősége - nincs lehetőség online tájékozódásra és szállásfoglalásra webes rendszer útján (kivéve az Anna Panziót és a Tiszaházat) - harc folyik az árak területén, de nem a minőségben - a szállásadók, a vendéglősök és a művelődési intézmények közt gyenge az együttműködés

<p>illetve a célcsoporthoz idomuló aktív programkínálat (a <i>Gyümölcsök Királynője</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nincsenek kiegészítő tartalmak (szórakoztató vagy sport) a szálláshelyeken - a vendéglátókból hiányzik a együttgondolkodás ténye, annak érdekében, hogy közös kínálatot hozzanak létre (elhelyezés-, éttermi-, valamint látványkínálat) - a szálláshelyek alacsony kategóriába tartoznak - hiányzik az együttműködés az elhelyezési lehetőségek jobb kihasználása érdekében (együttműködés ügynökségekkel vagy más közvetítőkkel) - nincsenek definiált célpiacok - nincs elképzelés a kínálatra - a helyi gasztronómiai kínálat nincs megfelelően bemutatva - hiányzik az erőforrások felismerése, amelyek a turisztikai kínálat részei lehetnének - a szállásadásban és vendéglátásban dolgozók képzetlenek
<p>esélyek</p>	<p>veszélyek</p>
<ul style="list-style-type: none"> - wellness szálloda kiépítése - nemzetközi pénzalapokból eszközigénylés - tájjellegű magánházak adaptálása és azok szálláshellyé alakítása - szálláshelyek létrehozásával bővíteni a közlétesítményeket - az épületek állagmegőrző és felújítási munkálatai műszaki tervdokumentációjának elkészítését támogatja az önkormányzat - kempingek létrehozása - funkcionális érdekegyesületek alapítása (üzletviteli és marketing klubok által) - specifikus helyi termék létrehozatala -bővíthető a termékkínálat a térségre jellemző ízek felhasználásával (házi gyümölcslevek gyártása) - interdesztinációs együttműködés - Magyarország közelsége - a Tisza mint folyami út - jó közúti összeköttetés a környező településekkel - megfelelő összeköttetés a menetrend szerinti autóbuszjáratokkal 	<ul style="list-style-type: none"> - hiányoznak azok a tartalmak, amelyek a turistákat hosszabb tartózkodásra készítetnék - több minőségi idegenforgalmi szolgáltatást nyújtó úticél van a környéken - idegenforgalmi szakemberek képzése tapasztalatszerzés céljából - gyenge vasúti összeköttetés

Megfelelő számú szálláshellyel rendelkezik Zenta a kisebb turistacsoportok és egyéni látogatók elszállásolására, amelyek nagyobb része magánszemélyek által kiadott szoba vagy lakosztály. Azok a beruházások, amelyek az ilyen típusú szálláshelyek kapacitásának bővítése kapcsán jelenleg folyamatban vannak, még inkább erősíteni fogják Zenta jellegzetes idegenforgalmi kínálatát. Kedvező, hogy az új szálláshelyek a szolgáltatás, a termék és a kínálat egyféle új egységeként jelennek meg, ezzel szélesítve a kínálatot (wellness központon belüli szálláshelyek, borászat és pincészet stb.). Zenta azonban nem

alkalmas nagyobb turistacsoport fogadására, ezért behatároltak a turizmus több formájának helyi lehetőségei. Szükséges, hogy némely szálláshely és vendéglő is javítson a színvonalán, amennyiben meg akarja tartani piaci versenyképességét.

A szakmai továbbképzések mellett az idegenforgalomban érdekelt zentai szállásadók és vendéglősök között erősíteni kell a gyakorlati együttműködést, mert csakis így határolhatjuk be célközönségüket, ez által határozhatjuk meg a kínálat stratégiai fejlesztésének irányát, ezzel elősegítve a minél jobb piaci helyzetet és a község idegenforgalmi arculatának minél markánsabb felismerhetőségét.

A hazai és külföldi fejlesztési alapoktól eszközöket kell biztosítani, hogy a szállodai kapacitások bővüljenek a termál- és ásványvíz-forrás kihasználására, mert ez nagy mértékben előmozdítaná Zenta további idegenforgalmi fejlődését, amelynek a helyi lakosság érezné és élvezné a szociális és gazdasági előnyét. A város elhelyezkedése, jó közlekedési összeköttetése, Belgrád, Újvidék, Szabadka és Magyarország közelsége komoly lehetőségeket nyújthat a további turisztikai fejlődéshez. A Tisza folyó nemzetközi folyami útvonalként való használatának lehetősége is megsokszorozhatja a zentai idegenforgalom fejlesztésére tett erőfeszítéseket.

9. táblázat Zenta turisztikai célpontkénti integrált SWOT elemzése

erősségek	gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - jó a közlekedési összeköttetése/elérhetősége - a kulturális örökség gazdagsága (tárgyi és szellemi) - turisztikailag érdekes kézműves termékek - nagyszámú művelődési rendezvény - a Tiszavirág rendezvény - ötletterv szintjén vannak elképzelések egy Tisza-parti kemping és két strand kiépítésére (Halászcsárda és kemping) - létezik ötletterv egy jachtkikötő kiépítésére - nagyszámú magánkezdeményezés és beruházás van folyamatban a szálláskapacitás növelésére - a helyiek felismerték a turizmusban rejlő fejlődési esélyt - az idegenforgalom fejlesztésében a helyi önkormányzat is érdekelt - az Idegenforgalmi Szervezet megfelelő képzettségű szakemberekkel dolgozik, igen aktívan - nagyszámú aktív civil szervezet működik 	<ul style="list-style-type: none"> - a tapasztalat hiánya a turizmus területén - nincs helyi márka, amely a turizmussal lenne kapcsolatban - nem megfelelő a zentai csata bemutatása - a városháza kilátótornyához nehéz a hozzáférés a látogatók egy része számára (mozgáskorlátozottak, szívbetegek stb.) - a kisvállalkozásokban és a vállalkozók körében kevés a szakmailag kellően képzett szakember, aki értene a turizmushoz - a művelődési intézményekben nincsenek szakemberek, akik értenének az idegenforgalomhoz - a helyi kulturális örökség és a híres zentaiak nincsenek kellően népszerűsítve - nincsenek befogadó turisztikai ügynökségek - a turisztikai termékek nincsenek elkülönítve - nincsenek szabványosítva a helyi turisztikai termékek és szolgáltatások - a turisztikai kínálat elemeinek összekapcsolása hiányzik - a Tisza lehetőségeinek kihasználatlansága - a helyi lakosság nem ismeri a kulturális erőforrásokat, amelyek a turisztikai kínálat részei lehetnének - nem megfelelő az együttműködés a szektorok között (politikai, üzleti, civil) - nem megfelelő az együttműködés az idegenforgalomban érdekelt felek között - a bemutatkozási lehetőségek összehangolatlansága fennáll az alanyok között - egy autentikus emléktárgy felfuttatása

	- a fiatal és képzett lakosság elvándorlása
esélyek	veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> - kedvező földrajzi helyzet, jó összeköttetés a kibocsátó piacokkal - a zentai csata népszerűsítése turisztikai szempontból - a szellemi kulturális örökség bemutatása - az ipari objektumok rendeltetésének átminősítése - a tiszavirág rajzása, mint természeti ritkaság, amely a helyi idegenforgalmat fellendítheti - a Tisza folyó nemzetközi folyami útvonalra való átminősítése - a falusi turizmus multikulturalizmusa - a bioélelmiszer-termelés terményeit a gasztronómiai kínálat részévé kell tenni - sportturizmus (régisport hagyomány, kiépített sportinfrastruktúra) - sajátos igényeket kiszolgáló turizmus (hőlégballoonos repülés, sólyommal való vadászat) - a külföldi pénzalapokhoz való hozzáférés - interdesztinációs összeköttetés - Magyarország, Ausztria és Törökország befektetési érdeklődése a zentai csata bemutatásáról - a turisták szokásai megváltoztak, új kihívások megtapasztalására van nagy igény - az idegenforgalmi kereslet világszerte növekszik - a közelebbi és olcsóbb turisztikai úticélok felé fordulás, ami a gazdasági válság következménye - az elvándoroltak, mint markáns célcsoport - Zenta és környékének erős üzleti rendszere, mint potenciális célpiac - a kormányzati és magánkezdemenyezések partnerségének jogi kerete adott - Szerbia közeledése az EU felé - nyári táborok 	<ul style="list-style-type: none"> - a Tisza szennyezése - fekete- és szürkegazdaság - aránytalan a vendéglátói szolgáltatások ára és minősége közötti viszony - nincs megfelelő jogi szabályozás a külső munkatársak (idegenvezetők) és az emléktárgyak gyártóinak (beszállítók) igénybevitelére és kifizetésére

A SWOT elemzéssel megállapítást nyert, hogy Zentán a turizmusnak jelentős, fokozó ereje van, amely az alábbiakban tükröződik:

- Kedvező földrajzi fekvés, a régió nagyvárosainak közelsége – kibocsátó központok Szabadka, Újvidék, Belgrád stb. Zentának nagyon jó az összeköttetése Közép-Európa kibocsátó piacaival, mindenek előtt Magyarországgal. A nagyszámú kivándorló miatt ezzel az országgal nagyon közeli a történelmi, a földrajzi és a kulturális kapcsolat, másrészt Zenta többségi lakossága is magyar nemzetiségű.
- Gazdag tárgyi és szellemi kulturális örökségével, környezeti vonzerejével, turisztikailag érdekes kézműveseivel és termékeikkel, a nagyszámú rendezvénnyel, a Tisza folyóval, mint ökológiai és nautikai korridorról, a Tiszavirág fesztivállal, a

népkerttel, gazdag vadászterületével és a falusi turizmussal Zenta vonzó, de nem eléggé bejáródott úticélt képez. Emellett a lakosság hagyományos és részben korszerű hétköznapi tevékenysége is alapot nyújthat új, látványos turisztikai termékek kialakítására, amely kimondottan a művelődési idegenforgalomra jellemző.

- Egyre jobb minőségű szálláshelyek állnak rendelkezésre, másrészt észrevehető a vendéglői kínálat javulása is.
- Sok kisipari és kézműipari műhely dolgozik, egyre népszerűbb a falusi turizmus az állattartás és a földművelés bemutatásával, a biotermelés kezdeményeivel.
- Fontos feladat a helyi márkajelzés kidolgozása, amelynek alapja a zentai csata lehet, ami világra szóló történelmi esemény. A tiszavirág rajzása kiegészítő turisztikai kínálat lehet, mivel az is egyedülálló természeti jelenség. Zentának több ipari épülete gazdasági műemlék, amelyet adoptálni és renoválni kell, rendeltetését megváltoztatva műemlékként kezelni. A Szerbiában és Európában megvalósított sikeres példák alapján Zenta is hatékonyan megvalósíthatja ezeket a projektumokat a saját gazdasági és művelődési öröksége megőrzése érdekében.
- A zentaiak büszkék helyi értékeikre, szeretik megosztani azokat másokkal, a turizmusban látják a fejlődés esélyét. Az optimizmus és az előrejutás iránti vágy már az első pillanatra feltűnik, látva a vállalkozásokat és a helyi kezdeményezéseket, amelyek a szállás és ellátás lehetőségeit bővítik, de vannak olyan turisztikai igényekre épülő kezdeményezések, mint a kerékpár és vízijármű bérlés. Az idegenforgalmi vállalkozás lehetőségétől nem zárkoznak el a művelődési intézmények és magánszemélyek sem. Munkájuk eredménye leginkább a rendezvények sikerén látható, amelyeket szerveznek.
- A községi fejlesztési tervben a prioritások közé való besorolásból tükröződik, hogy a helyi önkormányzat elkötelezett a turizmus fejlesztése mellett. Az idegenforgalmi ágazatnak a többi gazdasági ágazattal való összehangolása azért fontos, mert ezáltal lehet serkenteni a mezőgazdasági termelést és az élelmiszer feldolgozást, a természeti és kulturális örökség megőrzését, a beruházásokat, a sport és közüzemi szolgáltatások fejlesztését. Közösségfejlesztéssel kell erősíteni a helyi vállalkozószellemet, serkenteni kell a start-up projektumokat. Ezekkel az intézkedésekkel lehetővé válna a kiegyensúlyozott szolgáltatási színvonal és a továbbképzés több formája, mint amilyen a vállalkozóképzés, amivel a falusi turizmus serkenthető, az idegenforgalmi szolgáltatás marketingje és eladása, vagy a fiatalok és munkanélküliek képzése az idegenforgalom szükségleteire.
- Az Idegenforgalmi Szervezet jelenti a legnagyobb erőt, amely lendületben tartja a helyi turizmust. Megfelelő személyi és anyagi feltételei biztosítva vannak ehhez a munkához, hatékonysága majdnem a kiutazásokat szervező ügynökségekével mérhető. A helyi lehetőségek népszerűsítése mellett fejlesztési feladatokat is ellát. Az Idegenforgalmi Szervezet egyik gyenge pontja, hogy nincs elegendő foglalkoztatottja. Reméljük, hogy Zenta gazdaságának erősödése a település intenzívebb népszerűsítését is magával vonja.
- A mennyiségi elemzés módszerével jelentősen nagyobb számú esélyt jelöltünk meg az erősségek számához viszonyítva. Ez azt jelenti, hogy a turizmus sokkal nagyobb esélyt képez Zenta község jövőbeli fejlődésében, mint amilyen a mai helyzet. A nagyszámú felismert gyengeség arra utal, hogy a helyzet javítása érdekében sokat kell még tenni, mégpedig széleskörűen.
A felsorolt gyengeségek a következők:
- nem megfelelő a szektorközi együttműködés és nincs világosan felosztva a hatáskör a politikum, a gazdaság és a civil szektor között, amelyek kulcsfontosságú tényezői a stratégiaalapok létrehozásában Zenta turizmusának fenntartható fejlődése érdekében,
- hiányoznak a közzállalati- és magánkezdeményezések, valamint a közzállalati és civil partnerség jelenléte,

- nincs meg a bizalom és a funkcionális együttműködés az idegenforgalomban érdekelt felek között, ami kivüláglík a turisztikai kínálat töredékességében, a célpiac kijelölésének hiányában, az arculattalanságban, a gyenge helyzetkihasználás és a piaci kínálat egyértelmű be nem azonosíthatóságán,
- az érdekelt felek bemutatkozási lehetőségein tükröződik az összehangolatlanság, a hely beazonosítására szolgáló jelképek használatának hiánya, ami arra utal, hogy alacsony szintű az együttműködési hajlandóság,
- nincs stratégiai értékesítési csatorna; e tény korlátozza a helyi integrált turisztikai termék eladásának hatékonyságát, ami szépen követhető a közvetett értékesítési csatornák kihasználatlanságán, mindenek előtt a szakosított ügynökség hiányán,
- a művelődési intézményekben, mint kulcsfontosságú területen, hiányzik az idegenforgalmi szakértők jelenléte, pedig ez képezhetné a helyi turisztikai kínálat alapját.

CSELEKVÉSI TERV

A következő fejezetben a cselekvési területeket és azok lehetséges kibontakoztatását mutatjuk be a terület részletes állapotelemzése alapján, fontossági sorrendbe rangsorolva.

A legfontosabb cselekvési terület

Ilyen jellegű aktivitások alatt értjük a már részben működő és a benne résztvevő érdekelt felek által is fontosnak tartott tevékenységeket. Kevés anyagi befektetést igényelnek és főleg az idegenforgalmi kínálat körüli szervezési, népszerűsítési és bemutatási kérdéseket érintik.

A turizmusban érdekelt zentai felek és az elvégzett elemzés alapján a következő, aránylag rövid időn belül lefolytatható aktivitásokra lenne szükség:

- 1) Zenta idegenforgalmi termékei megismertetése kapcsán mihamarabb munkajellegű megbeszélést kellene tartani az érintett felek részvételével.
- 2) Műhelymunkákat kell szervezni az érintett felek számára az együttműködés és partnerség szükségességéről Zenta turizmusának fejlesztése érdekében.
- 3) A turizmusban érdekelt felek számára képzést kell tartani a jogi előírásokról és regisztrációról, valamint az idegenforgalmi teendőkről az egységes idegenforgalmi kínálat érdekében.
- 4) Növelni kell az érdekszervezetek szerepét, majd bekapcsolni őket az idegenforgalomba.
- 5) Vendéglátóipari szakembereket kell képezni.
- 6) Tartalmakat kreálni, amelyek a zentaiak helyi történeteinek alapulnak. Ezek a turisztikai kínálat részei lehetnének (a mellékletben szerepel a turisztikai termékek előkészítése és megvalósítása alatt).
- 7) Új kulturális tartalmak kidolgozása, amelyek a felújított gazdasági műemlékekben vagy az adoptált régi katonai létesítményekben kaphatnának teret.
- 8) Egy ökológiai múzeum kapcsán képzést kellene tartani, mert itt lehetne egységében bemutatni a régi mesterségeket, a kézműves, a művészeti és a modern ipari kínálatot.
- 9) Tanfolyam az iparosok számára a turizmusban nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatban.
- 10) Végrehajtani a javasolt bemutatkozó- és népszerűsítő akciókat, amelyekben az Idegenforgalmi Szervezet mellett részt venne minden érdekelt fél.
- 11) Javítani kell az idegenforgalmi vásárokon való jelenlét színvonalát.

- 12) Zenta teljes idegenforgalmi kínálatának internetes bemutatását magasabb színvonalon kell elkészíteni.
- 13) Ki kell dolgozni Zenta község turisztikai térképét a gyalogos és a kerékpáros városnézés lehetőségeivel.
- 14) Tematikus térképek kidolgozása „Háztól házig” túrákra és a „Kincskeresés” szükségleteire (összhangban a javasolt turisztikai termékekkel).
- 15) Rendszeres munkajellegű találkozók szervezése a turizmusban érdekelt felek és érdeklődők számára (havonta egyszer), amelyeket az Idegenforgalmi Szervezet kezdeményezne.

Másodrendű aktivitások

Az első szakaszban megkezdett és megvalósított aktivitások folytatását értjük alatta. A már meglévő turisztikai kínálatra épülnek vagy azt emelik ki. Emellett az aktivitások ezen csoportjában megjelennek az infrastrukturális projektek, amelyek *Zenta község fejlesztési stratégiájában 2014-től 2020-ig terjedő időszakra* vannak előlátva.

Aktivitások:

- 1) A helyszínen szerepjátszó programokat kell rendezni, amelyek a híres zentaiakról, a város szellemi, kulturális örökségéről szólnának hétvégekénti foglalkozásként (útikalauz létrehozása és a projektumban szereplők meghatározása).
- 2) A helyi kínálat hálózatba állítására és népszerűsítésére egy vagy két személyt kellene foglalkoztatni.
- 3) A Tisza-part és a kerékpárutak rendezése.
- 4) Bevezetni az idegenforgalmi kínálatba a kerékpárak kölcsönzését.
- 5) A Tisza-partján kempingtábor kiépítése.
- 6) A kiállítási terek aktív kihasználása a művészek és a kézművesek bemutatóira, múzeumi és más művészeti kiállításokra (az ipari örökség rendeltetésének megváltoztatása – raktár a Hajós utcában, a kaszárnya, a cukorgyár és a mellette levő épület).
- 7) A turisták bekapcsolása a kézműves termékek kidolgozásába.
- 8) Megfelelő helyiség biztosítása a régi mesterségek gyűjteménye bemutatására és őrzésére, amely jelenleg magántulajdonban van (Régi Mesterségek Háza).
- 9) Nyári táborok szervezése (sport-, kézműves-, ökológiai- és művelődési táborok gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt).
- 10) Edzőtáborok és versenyek szervezése a fiatalabb korosztálynak.
- 11) Tervdokumentációt készíteni a termálvíz kiaknázására.
- 12) Helyi turisztikai menedzsmentszervezet alapítása.
- 13) Az idegenvezetők egyesületét megalapítani és a turisztikai vezetésben érdekelt egyéneket képezni (a „Guided by locals”, „Greeters” stb. elv szerint).
- 14) A célpiac és értékesítési csatornák bővítése, pl. az elszármazottak és a vajdasági piac lehetőségei.
- 15) Egyéni, specifikus tapasztalatszerzés – hőlégballonnal való repülés, 3D vadászat, sólyommal való vadászat, lovaglás a természetben.
- 16) Szabványosítani a termékeket és a szolgáltatásokat (a termék előállítás, az ételek és a felszolgálat szabályzatba foglalása).
- 17) Helyi, eredeti zentai ételek kidolgozása, amelyet minden étteremben felszolgálnának, és amely márkajeggyé válhat a gasztronómiai kínálat keretében.

Harmadrendű aktivitások

Ezek hosszútávú aktivitások, amelyek a legfontosabb és a másodfokú aktivitások megvalósulása után jöhetnek létre. Jellemző rájuk, hogy nagy beruházásokat igényelnek az idegenforgalmi infrastruktúra egyértelmű formai és piaci feltételeihez igazodva. Ezen aktivitások jórészt a természeti adottságokhoz és a sporthoz kötöttek.

- 1) Több városra kiterjesztett közös turisztikai termék létrehozása céljából tematikai útvonalakat alkotni (például: szecesszió, Savoyai Jenő), hajózás a Tiszán, kerékpár útvonalak és hasonlók
- 2) Wellness központ, hotel és kísérő tartalmak kiépítése
- 3) Jachtkikötő kiépítése
- 4) Evezőspálya kiépítése
- 5) A sportolók edzőtábora és versenye
- 6) Kongresszusturizmus fejlesztése a turistaidény meghosszabbítása és a bevételek növelése céljából

Az első-, másod- és harmadrendű aktivitásoknak az a célja, hogy felgyorsítsák a helyi gazdasági fejlődést, növeljék az úticél láthatóságát, a látogatók és az éjszakázások számát, új munkahelyek nyitását. Mindez a foglalkoztatás és a bevételek növeléséhez, a magánkezdeményezés erősítéséhez, a partnerséghez és a szektorközi összeköttetéshez vezet. A turisztikai termék fejlesztése minőségben és mennyiségben lehetőséget nyújt az aktivitások sokféleségére a turizmus és a kiegészítő tevékenységek területén, lehetővé teszi a beruházás kockázatának eloszlását. Az így összefüggésben álló idegenforgalmi termékek fejlesztését az idegenforgalmi piac egészének fejlődése szempontjából kell vizsgálni, mégpedig hosszútávon.

ZENTA MINT TURISZTIKAI CÉLPONT MARKETINGTEVÉKENYSÉGI TERVE

A felsorolt első-, másod- és harmadrendű cselekvési aktivitásoknál nagyon fontos azok folyamatos láthatósága. Ez a folyamat három irányú: Zentát idegenforgalmi célpontként helyzetbe hozni az idegenforgalmi piacon, a helyiekkel való állandó kommunikációt fenntartani, valamint a Zentára látogató turistákban kialakítani a helyi imázsát.

Mivel a marketingterv kapcsán jelentős eredmények csak hosszabb időtartam múlva várhatók, javasoljuk minél sürgősebben foganatosítani a kezdő lépéseket.

- 1. lépés:** Zenta márkanévvé tételéhez szükséges a helyi identitást összehangolni azzal az imázssal, amelyet a turisták alakítanak ki a városról. Ezen két komponens helyes összekötésével lehetséges a sikeres márkanév kialakítása. Zenta községnek az előzőekben bemutatott erőforrás elemzéseinek minden formája kivételes gazdagságra utal, több szempontból is versenyképes az idegenforgalmi kínálat (sport és szabadidő, kulturális-, ökológiai stb. turizmus). A helyi Idegenforgalmi Szervezetet ez a fajta sokszínűség nagy kihívás elé állítja, mert össze kell hangolnia mindezen lehetőségeket egy egységes márkanév alá, amely alapján Zenta felismerhetővé válik a piacon. A jó márkajelzés kialakításának ezen területek mellett a helyi lakosság elfogadását is el kell nyernie. Ennek érdekében újra kell értelmezni Zenta jellegzetes szimbólumait, hogy egy jelvény (logó, jelkép) és egy jelmondat kialakulhasson. Ennek érdekében az alábbi lépéseket lehet foganatosítani:
 - Műhelymunkákat szervezni a felsorolt erőforrások legjelentősebb képviselőivel, amelyeken definiálni kell minden erőforrás kulcsfontosságú előnyét.
 - Műhelymunkákat szervezni, amelyeket a helyi lakosságnak szánunk; megállapítani, milyen módon érzékeli a helyi lakosság a helyet, ahol él és miben különbözteti meg más helyektől.
 - A kiválasztott ismertetőjegyek alapján pályázatot kell kiírni a jelmondat meghozatalára, amelyet minél több helyen a közösségi hálón szerepeltetni kell.
 - Mindenki által elfogadtatni a védjegyet és a jelmondatot. Úgy létrehozni, hogy aki csak része a zentai idegenforgalmi kínálatnak, az a magáénak érezze.

Ezzel a hozzáállással sok buktatót kerülhetünk el a turisztikai márkanév kiépítésének folyamatában: nem fogja senki sem úgy érezni, hogy a helyi hatalom ráerőszakolt egy végleges és változtathatatlan megoldást, be kell vonni a helyben érintett feleket és a lakosságot. A továbbiakban az önazonosításnak ezeket az elemeit módosítani lehet a turisták észrevételei alapján, ami természetesen azt jelenti, hogy folyamatosan figyelni és követni kell az észrevételeket.

Zenta úticéllá tételében az érdekelt feleknek részletesen kell ismernie a jelmondat és jelkép fontosságát, használni azt a saját webfelületükön, esetleg még kedvezményeket is kötni hozzá. Ily módon alakul ki a kommunikációs összhang a potenciális turistákkal.

- 2. lépés:** Zenta község Idegenforgalmi Szervezete honlapjának megújítása a weblapok elemzésében adott javaslatok szerint.

- Optimalizálni kell Zenta község Idegenforgalmi Szervezetének honlapját a kívánt kulcsszavakkal (beleértve a turisztikai termékek neveit és az azokkal kapcsolatos fogalmakat).
- A honlap tartalmát össze kell kötni a közösségi hálózatokkal, amelyek serkentik az interaktív felhasználást (élménymegosztás, kommentárok feltöltése, az egyetértés vagy az elégedetlenség kifejezése bizonyos kérdésekben, online pályázatok és versenyek stb.).
- Olyan személyt kell kiképezni, aki a közösségi hálózati tartalmakat naprakészen kezeli.
- Feltölteni a felhasználók által készített tartalmakat (fényképek, videójegyzetek stb.), amelyek Zentával kapcsolatos témákat érintenek.
- A honlap oldalai közé be kell iktatni bizonyos tartalmakat (térkép, kereső, időjárás-előrejelző, községi eseménybejelentő, helyfoglalási rendszer), amely arra vall, hogy a helyi fejlesztési stratégia mellett szervezeti összefogás áll.

3. lépés: a turizmusban érdekelt felek kiképzése a podkasztok használatára.

A podkasztok digitális adatbázisok, amelyek audio vagy audio-videó jegyzeteket tartalmaznak internetes felhasználásra. Számítógépen, telefonon vagy más hordozható lejátszón nézhető vagy hallgatható anyagok.

Az idegenforgalomban az ilyen jellegű kínálatbemutató egyre népszerűbb, leginkább egy-egy turisztikai hely bemutatására használják, ezért szponzorai helyi érdekeltségűek, témái pedig az ottani történések. A videóanyagot a hivatásos operatőrök mellett gyakran maguk a polgárok vagy a turisták veszik fel, mint pl.: www.infozagreb.hr. www.serbia.travel

Ha figyelembe vesszük, hogy az idegenforgalmi szervezetek hivatalos honlapjain azok a tartalmak, amelyeket a felhasználók alakítanak ki (*user generated content*), a legnagyobb hatást gyakorolják a látogatókra, magától kínálja a megoldást, hogy Zenta község Idegenforgalmi Szervezete honlapját össze kell kötni a turisták tapasztalatairól szóló podkasztokkal, mert az nagyban hozzájárulna a kínálatuk népszerűsítéséhez. Személyes utazási tapasztalatokról van szó: útleírások, ajánlások, tanácsok az utazással kapcsolatban, elhelyezés, ellátás stb. Az ilyen podkasztok találhatóak például a következő honlapokon: www.bookiraj.com, www.utiscisaputovanja.com, www.snoviukoferima.com, www.putovanja.info. Világszínvonalon a legnagyobb motivációs hatást az úticél kiválasztás eldöntése meghozatalában, valamint a szolgáltatások kiválasztásában az ún. *TripAdvisor*-nak van (www.tripadvisor.rs), ezért a látogatóknak és a szolgáltatások használóinak javasolni kell, hogy osztályozzák és kommenteljék helyi tapasztalataikat és élményeiket ezen az ismert honlapon.

Úgyszintén hasznosnak mutatkoztak a felvilágosító podkasztok, amelyek feladata, hogy segítséget nyújtson a felhasználónak, azaz segítsen neki a konkrét probléma megoldásában (hogyan lehet a leggyorsabban és a legolcsóbban eljutni az A pontból B pontba, mit nem szabad kihagyni az XY úticél látogatásakor, mit kell kötelezően kipróbálni, meglátogatni, vagy mi az a tíz dolog, amit biztosan nem tudnak...). A következő linkeken tekinthetőek meg ezek az anyagok: <http://www.bookiraj.com/2016/08/kako-stici-do-vidikovca-u-prirodnom-rezervatu-uvac/http://www.bookiraj.com/2016/07/sta-sve-mozete-leti-da-radite-na-kopaoniku/>, <http://www.turizamiputovanja.com/top-5-razloga-da-dozivite-negotin-skrivenu-ropsodiju-prirode-istorije-vina/>

A felsorolt podkasztfajták mindegyike valójában a „történetmesélés” ötletén alapulnak, illetve a már élő zentai történeteket használják reklám és népszerűsítő célokra, ami a „Háztól házig” és a „Kincskeresés” megnevezésű turisztikai helyi termék alapját képezhetné.

- 1. lépés:** Virtuális interaktív túra feltöltése a zentai csata témájára (pl.: „*Legyen résztvevője a zentai csatának*”) Zenta község Idegenforgalmi Szervezete honlapjára. Egy másik elképzelés lehetne az úgynevezett „*Escape room*”, azaz *Kalandszoba* kiépítése (vagy helyiség átminősítése). A játék általában misztikus térben zajlik és a szórakozás mellett próbára teszi a játékosok minden képességét. Kettőtől hat fős csoportokban, egy téma alapján kialakított szobában a játékosoknak 60 percen belül meg kell kísérelniük mindent, hogy kiszabaduljanak vagy megoldják a feladatot az idő lejárta előtt. Ezt a játékot különféle módon lehet tematizálni (*zentai csata, az ismert zentaiak cipőjében stb.*). E lehetőséget a vállalatok egyre gyakrabban használják csapatépítő tréningeken, tanulmányi utakon, valamint rendezvénylátogatók szórakoztatására.
- 2. lépés:** Összeköttetést keresni ismert hazai és külföldi blogokkal. Zenta turisztikai kínálatának ilyen fajta bemutatását leghatásosabban egy kimondottan a turizmusra szakosodott bloggerek helyi tanulmányútjával lehetne fellendíteni, akik a tapasztalataikat leírják vagy videójegyzeteikben közzétennék.
- 3. lépés:** Fizetett turisztikai reklámriportok közzététele Zentáról, szakosított folyóiratokban és nagy példányszámú lapokban.
- 4. lépés:** Észszerűsíteni kell a turisztikai kiállításokon való részvételt, amely egyébként igen költséges. Az arra szánt eszközöket úgy kell felhasználni, hogy a belföldi és a régióba tartozó turisztikai szervezeteket, ügynökségeket és túraszervezőket közvetlen látogatásra hozzuk el. Erre az alkalomra használható az úgynevezett „fehér könyv”. Az elektronikus „fehér könyveket” a szakmai belső nyilvánosságnak szánták, előnyét az érintett felekkel való közvetlen kommunikáció jelenti (azonos helyzetben lévő, magasabb vagy alacsonyabb rangú idegenforgalmi szervezetek, turisztikai ügynökségek vagy sport és művelődési szervezetek). Az elektronikus könyvek, amelyeket a szélesebb közönségnek szántak, sikeresek lehetnek a márkanév kialakításának eljárásában, hogy rámutassanak a Zentára történő utazás előnyeire. Ezért például a fürdővárosok a saját elektronikus könyveikben az egészségre kedvező éghajlati és földrajzi adottságokat ecsetelik, a települések pedig azokat a szociológiai és pszichológiai tanulmányokat idézik, amelyek a művelődési életnek az életminőség változására tett pozitív hatását mutatják be. Azok az információk, amelyek az adott helyen eltöltött időszak várható eredményei, képezik a látogatók számára a legfontosabb alapinformációt. Ezek továbbadása igen fontos. Zentának, a hasonló idegenforgalmi kínálattal rendelkező városok hálózatához csatlakozásával, javulna az ilyen típusú közvetlen kapcsolattartása.
- 5. lépés:** Az önálló szervezésben idelátogatók számára is rendszeresíteni kell az idegenvezetést a „*guided by locals*” elv szerint, amatőr idegenvezetőkkel, akár szabadidős helyi önkéntesekkel.

MELLÉKLET – ZENTA TURISZTIKAI TERMÉKEI

Az idegenforgalmi célpontok különféle módszereket alkalmaznak, amikor a turisztikai termékeiket alakítják ki, újítják fel vagy bővíteni szeretnék. Ennek egyik legnépszerűbb módja, amelyet az utóbbi években használnak, a *storiteling* (*Storytelling concept*) használata: a történetmesélés. Ezzel a technikával feleleveníthetők olyan tájak és létesítmények, olyan történetek, tárgyak, amelyek nem részei az idegenforgalmi kínálatnak. Elmesél fontos történelmi eseményeket vagy bemutat egy történelmi személyt, használva a helyi mítoszokat és legendákat, oly módon, hogy az érdekes legyen a turistáknak.

Abból az álláspontból kiindulva, hogy a turisták az úticéltól egyre kevésbé várják el a pazar luxust, egyre inkább az élmény és a kaland inspirálja, kelti fel az érdeklődésüket. A kialakítás szakaszában a *storyteling* koncepció lehetőséget nyújt, hogy felelevenítsék és kihasználják a népi hiedelmeket, legendákat, mítoszokat, elbeszéléseket, a viharos történelem eseményeit és anekdotákat, akár még a turisztikai bemutatóknál is. Ily módon az érzelmek és a nosztalgia segítségével a turisták önkéntelenül is összekapcsolódnak a helyi történelemmel, és a hely új tartalmaival is.

A *storyteling*, azaz a történetmesélés koncepciója az, amely a turizmus esetében a helyi történetek kigondolására és interpretálására vonatkozik, azzal a céllal, hogy hasson a hallgató tudatára. Ez a módszer világszerte egyre gyakrabban használatos úgy, mint a turisták múzeumi tárlatvezetési módszere. A gyakorlat azt mutatja, hogy az egyszerű emberek életéről szóló történeteken keresztül a hallgatók a közölt információt és a történelmi adatokat sikeresebben átveszik, jobban megértik és emlékeznek rájuk. A történetmondás segíti őket abban, hogy elképzeljék a hősöket (akár magukat is odagondolhatják, ők maguk is egyek lesznek a tömegben), azok környezetét, mindennapi életüket és az izgalmas eseményeket, amelyek megváltoztatták az életüket. Annak ellenére, hogy az idegenvezetők a csoportnak az utazás során a létesítményekről, hősökről vagy eseményekről sok ténytet mondanak el és bőséges adatot közölnek, amelyek alátámasztják annak nagyságát és történelmi jelentőségét, a turisták emlékezete ilyen mennyiségű információt nem képes befogadni. Közülük csak azok maradnak meg, amelyek előtudásuk kontextusába, egy általános képbe illeszkednek.

A „Kincskeresés” és a „Háztól házig” turisztikai csomag nagyon rövid időn belül előkészíthető és megvalósítható, kevés módosítást igényel, csupán a célcsoport korához és érdeklődési köréhez kell igazítani. Megfelelő képzéssel, kellő reklámmal és a szolgáltatók megszervezésével, nagyobb pénzügyi befektetés nélkül ezek a turisztikai termékek könnyen beindíthatóak és sikeresek. Különleges kínálati lehetősége a helyi idegenforgalmi palettának Zenta esetében maga a zentai csata.

Termékjavaslat – Kincskeresés

Célcsoport: önálló, egyéni turisták (egyének, párok, családok és kisebb baráti csoportok)

Egy ilyen túrának az a célja, hogy bevonja a látogatókat, azok megkíséreljék megoldani a feladatokat, ezen keresztül önállóan és szórakozva ismerjenek meg minél több híres épületet és hozzájuk kapcsolódó híres zentai embert.

A túra kezdetén, legfőképp az év melegebb szakaszában, ki-ki a saját vagy bérelt kerékpárján belekezd a tematizált, konkrét feladatok alapján elkészített várostérkép szerinti kutatásba. A feladat természetesen az, hogy megtalálják az „elveszett”, „eldugott” vagy „ellopott” tárgyat. Az idegenforgalmi szervezet munkatársa vagy az idegenvezető mesélnek a vendégeknek az eseményről, amelynek során eltűnt valamely tárgy (ez lehet személyes

tárgy, amely valamely híres személyé volt, akár Stojkov Sava elveszett festménye vagy valami hasonló), valamint utasításokat kell adni a feladattérkép használatához.

A túrázók az utasítások alapján, követve a térképet és az útjelzőket, a házakon lévő jeleket (az objektumokon ez lehet egy homlokzati részlet, tárgy az ablakban, tábla a bejáratban vagy más hasonló), minden megtett lépés (nyom) után az épületről információkat kapnak (amit személyesen vehetnek át vagy egy erre a célra előlátott ládában találnak). Lehet erre a célra pecsétgyűjtő könyvecskét is készíteni vagy másmilyen albumot, amely igazolja a feladatok teljesítését.

Annak függvényében kell megszervezni az ebédet a résztvevők számára, hogy a turisták gyalogosan vagy kerékpárral mozognak. A kerékpárosoknak az ebéd lehet a Halászcsergő, így a Tisza-partot is bekapcsoljuk a városnéző túrába. Útközben lehet strandolási vagy horgászási szünetet tartani.

Az útvonal érintheti a kézműveseket, a „Háztól házig” programhoz hasonlóan műhelylátogatással egybekötve vagy anélkül. Belépő is megfizethető, amelyért cserébe terméket kapnak, vagy a túra árába bele lehet foglalni ezt a költséget.

A túra végén a vendégek visszaadják a kerékpárokat és átadják a bizonyítékokat, hogy megtaláltak minden elrejtett tárgyat. Jutalomként ajándékot kapnak (pl. egy üveg bort, amely a zentai csatáról kapta a nevét, vagy valami hasonlót, ami Zentához fűződik).

Ennek a túraprogramnak a továbbfejlesztett változata az lehet, amikor a résztvevőktől az egyes helyszínekről fényképanyag feltöltését várjuk el a közösségi hálóra feltöltve, pl. #Senta, #Kincskeresés és hasonló. Amennyiben igény mutatkozik rá, akár mobiltelefonos applikációt is készíthetünk ilyen célból.

A túraprogram ára magába foglalja az összes vele járó költséget (pl. kerékpárkölcsönzés, étkezés, kézműves foglalkozás, múzeumi belépő, toronylátogatás stb.). Akár még szállásköltség is csatolható hozzá, amennyiben többnapos a túra.

Termékjavaslat – Ismerje meg Zentát „Háztól házig”

Célcsoport: bármely korosztály szervezett csoportja (a programnak illeszkednie kell a turisták típusához és korosztályához).

Zenta központjának szerepjátékkal egybekötött gyalogos bejárása „Háztól házig” megnevezéssel, alkalmi beszélgetés mellett a város történelméről, a helyi életről és a híres zentaiakról *storiteling* formában, egy történet keretében.

A program a csoportos turisták aktivitásba való bevonását foglalja magába, ami a kivitelezésben több szereplő bekapcsolására nyújt lehetőséget. Az Idegenforgalmi Szervezet képviselője és az idegenvezető mellett a tervezésben és a megvalósításban szerepet kaphatnak még a művelődési egyesületek tagjai, az amatőr színtársulatok, de bárki más segíthet a lelkes helyiek közül.

A túra magában foglalja a híres zentai személyiségek házainak megtekintését és azokat a házakat, amelyekhez érdekes történetek, anekdoták és helyi „városi legendák” kötődnek. A műépítészeti jelentős épületeket a turistáknak a városnézés keretében kell bemutatni, a történet kontextusában való elhelyezéssel, kitérve a zentaiak mindennapjaira, azokéra, akik itt éltek például a XIX. század végén.

A zentai múzeum kiállításának megtekintése és a Stojkov Sava ellopott képéről szóló történet ismertetése után a látogatóknak lehetőségük nyílik, hogy népviseletben vagy más autentikus ruházatban fényképezkedjenek.

A túra a városháza látogatásával és kilátótornya megtekintésével fejeződik be, ahol a látogatókat meglepetés várja: Musztafa szultán és Savoyai Jenő. Mindketten elmesélik a csata történetét saját szemszögükből. Ez az interaktív túra a *Zentai csata* elnevezésű bor kóstolásával fejeződik be, majd a szereplőktől minden látogató ajándékba kap egy-egy marcipánt Musztafa Szultán és Savoyai Jenő arcképével.

Az ebéd a Papuli étteremben zajlik, zene mellett.

Az ebéd és a pihenőidő után következik a csokoládékészítő műhely látogatása. Bemutató és rövid műhelymunka – egyedi, önálló csokoládé készítése. Minden résztvevő ajándékba kapja a maga által készített csokoládét.

Ezt követi a Forma műhely meglátogatása: beszélgetés a fazekasságról, mint régi zentai mesterségről. Belépőként minden látogató kap egy-egy hűtőmágnest Zentát ábrázoló motívummal.

A program folytatásaként a Manufaktúra műhely megtekintése következik, a különböző krémek és szappanok kidolgozásának bemutatása. Minden látogató kap egy-egy kézművesszappant mint belépőt.

Végezetül felfrissülés a Mojo Klubban. A látogatás befejeztéig szabadprogram a városközpontban.

Termékjavaslat – a Zentai „Ökomúzeum” Egyesület

Zenta Idegenforgalmi Szervezetének és azon községi szervezeteknek, amelyek hatáskörébe tartozik a kultúra, mihamarabb kezdeményeznie kell egy Ökomúzeum Egyesület megalapítását, és meg kell kezdeniük azokat a tevékenységeket, amelyek a helyiség

biztosítására irányulnak és annak munkájára (kiállítási- és bemutató helyiség, elárusítóhely, tanácskozó- és tanterem stb.). E célra észszerű megoldásának tűnik a Hajós utcában levő raktár felhasználása. Az ilyen típusú létesítmények és ezek működése az oktatás, a kreativitás kibontakoztatása és a művelődés terén jó hatással bírnak. Annak ellenére, hogy a világon több tucat ilyen szervezet működik, Szerbiában Zentán lenne az első alkalom, hogy ilyen módon szervezik meg az ilyen típusú tartalom bemutatását.

Raktár a Hajós utcában ma

Forrás: A programfejlesztés szerzőjének kollekcójából

A Hajós utcában levő raktár lehetséges külalakja a rekonstrukció és a létesítmény rendeltetésének változtatása után (példa a franciaországi ökomúzeum)

Forrás: <https://www.lifeexplorateurs.com/visit-ecomusee-alsace/>

A munkálatok befejezésének határideje e turisztikai létesítmény esetében két év, beleértve a szervezési és a műszaki felkészítést.

A projektum alapcélkitűzése a régi és kézműves mesterségek, a háziipar és más termékek megőrzése, fejlesztésük serkentése és előmozdítása a helyi viszonyrendszerben, bemutatóhely teremtése, amely által a közösség átveszi az ellenőrzést öröksége felett és új hozzáfértést teremt a helyi jellegzetesség megőrzése, az együttműködés és a közös eredmények megalkotása terén, amelyek közül egy tényező a turisztikai kínálat gazdagítása.

A projektumba bekapcsolható minden kézműves, termelő, kisiparos és hozzájuk hasonló típusú szabadidős foglalkozásban tevékenykedő helyi egyén, polgári egyesület.

A létesítménynek kell egy ügyfélfogadó részleg, egy kiállítási- és bemutató helyiség, tanácskozási hely, képzésekre, műhelymunkára és barátkozásra megfelelő helyiség, eladóhely, teakonyha (vagy kisebb vendéglátórész), raktár, valamint mosdó, illemhely.

Ezt a létesítményt csak bejegyzett szervezetek vagy iparosok használhatnák, akik hagyományos módon, kiváló minőségben és mennyiségben állítják elő termékeiket. Az intézmény megállapított munkaidejében a kiállítóknak vagy képviselőjüknek személyesen is jelen kell lennie az objektumban és aktívan részt kell vennie a bemutatókon, termékeik eladásában.

A minőségellenőrzést az egyesület végezné. Elengedhetetlen feltétel a projektum közös bemutatása az interneten, a közös múzeumi katalógus létrehozása, valamint az a tényező, hogy az ebben résztvevők mindegyike a saját csatornáin hirdesse ezt a közösségi helyet.

A zentai csata, mint turisztikai termék

E történelmi esemény turisztikai terméké alakítása három szakaszra osztható fejlesztési program keretében valósulhat meg a községi *Idegenforgalmi fejlesztési tervben* lefektetett aktivitások megvalósításával.

A fejlesztés első szakasza olyan tevékenységeket foglal magába, amelyhez nem szükséges nagyobb anyagi befektetés és rövid időn belül megvalósíthatóak. A márkanév kialakítása a második szakasz, amely azokat az aktivitásokat foglalja magába, amelyek az első szakaszban megvalósítottakra épülnek, míg a folyamat harmadik szakaszának aktivitásai nagyobb beruházásokra, összetettebb szervezési, stratégiai és tervezési igényekre épülnek, amelyekből minden érintettnek ki kell vennie a részét (egyéneknél és intézményeknek egyaránt).

I. szakasz

- **Honlap kidolgozása**, amely összefogja a meglévő anyagot (illusztrációkat, fényképeket, szövegeket, a kutatási eredményeket stb.), amelyek a zentai csatához fűződnek.

A honlapnak gazdag tartalma, korszerű formatervezése, egyszerű használata kell hogy legyen, emellett többnyelvűnek kell lennie, podkaszttal ellátva, mint amilyenek a videójegyzetek, útleírások, szerzői szövegek, fényképalbumok stb. A honlap működhessen úgy, mint külön része Zenta község Idegenforgalmi Szervezete már működő honlapjának, amely köteles azt rendszeres, naprakész állapotban tartani.

- **Emléktárgyak megtervezése és kidolgozása** a zentai csata témájával.

Emléktárgyak lehetnek az archeológiai leletek másolatai kulcstartó, mágnes vagy egyéb más használati tárgy formájában. Az emléktárgyak egységes, formatervezett megjelenése alkalmazható a szappan, a csokoládé, a marcipánból készült édességek, a kézimunkák és minden hasonló termék kidolgozásában. Az emléktárgyaknak külön sorozata lehet a Stojkov Sava képével kapcsolatos motívumok használata a saját formavilágukban.

Az emléktárgyak eszmei megoldásának kiválasztásakor Zenta község Idegenforgalmi Szervezete az önkormányzat támogatásával kiírhatja formatervezői pályázatokat.

- **A helyi gasztronómia** márkajelzéssé tétele.

A szakácsművészet aktuális nemzetközi irányzataival összhangban javasoljuk az ételek szabványosítását, amelyeket a község minden éttermében felszolgálnának, ugyanazon a néven és ugyanazon (vagy közel azonos) áron. „Zentai csata tál” lehetne a neve.

Zenta gasztronómiai kínálatába már bekapcsolták az 1697 elnevezésű bort, és elkezdték márkajelzéssel ellátni a helyi édességeket (csokoládét és marcipánt). Ezeket a termékeket megfelelően kell népszerűsíteni, növelni az értékesítési helyeiket, valamint be kell őket kapcsolni valamennyi vendéglátói létesítmény kínálatába.

Például: a kávézóknál és a város éttermeiben a kávé mellé felszolgálható egy kocka csokoládé, mindez Stojkov Sava képének motívumával legyen feldíszítve. Zenta önkormányzata védnöke lehetne ennek az akciónak, amit a csomagoláson világosan jelezhetnének. Ugyanez vonatkozik a kristálycukor csomagolására is.

II. szakasz

- **Az aktív túrák** a turisták számára a csata és Stojkov Sava elveszett képének témájára. Az ilyen túrák és aktivitások megvalósításának példáját az „*Ismerd meg Zentát házról házra*” és a „*Kincskeresés*” turisztikai termék bemutatásának keretében részleteztük. Szükség szerint lehetséges ezen aktivitások kombinációja is ezekből a termékekből, összhangban a látogatók célcsoportjával.

III. szakasz

- **Rendezvény a zentai csata napjának megünneplése kapcsán**

Egy turisztikai rendezvény mint történelmi jelentőségű esemény megünneplése a világban gyakori példa a kisebb turisztikai célpontok sikeres márkajelzésének kialakításában. Zenta esetében ennek az eseménynek része lehetne egy művésztelep (szobrászati-, festészeti-, irodalmi telep stb.), a város minden lakosának aktív részvételével az általános iskolai tanulóktól a civil szervezetekig. A rendezvény programja a művészeti rész mellett felölelhetné a csata részleteinek felelevenítését, a harc valamint a katonai felszerelés bemutatását.

Forrás: www.muzejzupe.org.ra/Koznik,%202010/Grad%20vitezoiva.jpg

- **Játékos előadás**, amelynek témája a csata és annak későbbi európai hatása a politikai eseményekre. Hivatásos színészek vagy az amatőr színtársulat tagjai által bemutatott előadás, amelynek bemutatója a rendezvény keretében történne, amelyet követően táncmultságokra és utcai vigalomra kerülne sor. A társulat vendégszerempeltetése egyúttal a helyi turizmus népszerűsítését is szolgálná.

E termékek bevezetésével és kifejlesztésével hosszú távon kialakulna a zentai csata mint felismerhető márkajelzés, amely minden fejlesztés alapja lehetne a jövőben.